

DE OORLOG, 14 december 1914  
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27908]

[Maandag 14 December 1914]

Inhoudsopgave 14 december 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27908]	1
DE OORLOG	2
Op het Westelijk oorlogstooneel.	2
In België en Frankrijk.	2
Officieele Duitsche berichten.	2
De toestand in Noord-Frankrijk.	3
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	3
Oostenrijksch legerbericht.	3
Onwillige troepen.	4
Officieele Russische berichten.	4
De Russen in Galicië.	4
Duitsch legerbericht.	4
Op het Zuidelijk oorlogstooneel.	4
De overwinning der Serviërs.	4
De Oostenrijksche lezing.	5
Op Zee.	5
In de Zwarte Zee.	5
ENGELAND.	5
Als de kostwinner soldaat is.	5
Een brief van O'Connor.	7
Het oordeel van Ramsay Macdonald.	7
Een biddag voor de geallieerden.	9
De sigaar van den Keizer.	9
CANADA.	9
Een Kerstgroet.	9
BELGIË.	10
De schilderijen uit het Museum te Brussel.	10
ZUID-AFRIKA.	10
De toestand in Zuid-Afrika.	10
DUITSCHLAND.	10
Een officieuse afwijzing.	10
Een dichter aan het front.	10
TURKIJE.	10
Turkije en Italië.	10
Von der Golts te Konstantinopel.	10
De Mohammedanen en de oorlog.	11
De breuk met Engeland.	11
ITALIË.	12
De Paus en de wapenstilstand.	12
VEREENIGDE STATEN.	12
Amerikaansche bewapening.	12
Vluchtoorden en Belgische dorpen in het Zuiden.	12
Nederland en de Oorlog.	15
De ontvluchte officieren.	15
Aan de Duitsche grens.	15
Steun aan België na den oorlog.	15
Vluchtelingendag.	15
Belgische vluchtelingen.	15
BEURS EN NIJVERHEID.	15
Het Rijnsch-Westphaalsche steenkolensyndicaat.	15
De oorlog en de balans-prijzen.	16
Gebrek aan steenkool in Frankrijk.	16
Uit de rubber-industrie.	16
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27908]	16
DE OORLOG	16
De algemeene toestand.	16
Op het Westelijk oorlogstooneel.	17
Duitsche aanvallen afgeslagen.	17
De strijd om St. Eloi.	17
Fransche berichten.	18

## Naspeuringen van Paul Theelen: 14 december 1914

Slechte wegen. ....	18
Op het Oostelijk oorlogstooneel. ....	18
Russisch communiqué. ....	18
Een rit in den maneschijn. ....	18
Op het Zuidelijk oorlogstooneel. ....	20
De Montenegrijnen. ....	20
Op Zee. ....	20
De scheepvaart in de Oostzee. ....	20
BELGIË. ....	21
Een reisje naar Gent. ....	21
In en om Antwerpen. ....	24
Een gerucht. ....	27
De nood te Ostende. ....	27
DUITSCHLAND. ....	27
De zending van von Bülow. ....	27
Tegenspraak. ....	27
De Belgische gezant te Kopenhagen. ....	27
Von Bethmann Hollweg over Duitschlands optreden. ....	28
Tusschen vriend en vijand. ....	28
Een gepantserde trein. ....	28
ENGELAND. ....	29
Strijdvaardige rechtsgeleerden. ....	29
FRANKRIJK. ....	29
Poincaré te Reims. ....	29
RUSLAND. ....	29
Gorki als ziekenverpleger. ....	29
ITALIË. ....	29
Pokken. ....	29
ITALIË. ....	30
Geen wapenstilstand op Kerstmis. ....	30
TURKIJE. ....	30
Het Turksche regime in Beiroet. ....	30
ZWITSERLAND. ....	30
Een Engelsch voorstel? ....	30
EGYPTE. ....	30
Egypte een sultanaat? ....	30
ZUID-AFRIKA. ....	30
De opstand in Zuid-Afrika. ....	30
ROEMENIE. ....	30
De toestand in Roemenië. ....	30
Nederland en de oorlog. ....	31
De Vluchtelingen te Sluis. ....	31
Nederland en de oorlog. ....	31
De vluchtelingen. ....	31
Spionnenvrees. ....	31
Van Dag tot Dag. ....	32
Van Jerusalam naar het Suezkanaal. ....	32
Handel. ....	34
In koffie tusschen Frankrijk en Nederland. ....	34
Schuldvorderingen via Nederland. ....	35

5

### EDITIE VAN 2 UUR. OCHTENBLAD.

#### DE OORLOG

10 **De toestand in Noord-Frankrijk. - Ramsay Macdonald over den oorlog. - De schilderijen uit het Museum te Brussel.**

#### Op het Westelijk oorlogstooneel.

##### In België en Frankrijk.

15 PARIJS, 13 Dec. (Reuter.) (Communiqué.) Gisteren was het bijzonder rustig. De vijand deed drie krachtige aanvallen in de streek ten zuid-oosten van Yperen, die echter afgeslagen werden. In het bosch van le Prêtre hebben wij flinke vorderingen gemaakt.

#### Officieele Deutsche berichten.

20 BERLIJN, 13 Dec. (W. B.). Officieel wordt uit het groote hoofdkwartier gemeld: Nadat op 11 December de Fransche aanval op Apremont (z.o. van St. Mihiel) mislukt was,

deden de Fransche troepen gisterenmiddag een aanval, in een breed front, ?er Fliry (tusschen St. Mihiel en Pont-à-Mousson). De aanval eindigde voor de Franschen met een verlies van 600 gevangenen, en van een groot aantal dooden en gewonden. De Duitsche verliezen bedroegen ongeveer 70 gewonden.

25 Overigens verliep de dag op het westelijk oorlogstooneel over het algemeen rustig.

#### **De toestand in Noord-Frankrijk.**

De "Times"-correspondent in Noord-Frankrijk meldt, dat met uitzondering van enkele punten voornamelijk ten zuiden van Yperen, waar zij herhaald aanvallen deden, de Duitschers voornamelijk genoodzaakt waren zich tot de verdediging te bepalen. In de gevechten van de laatste week heeft trouwens de artillerie de voornaamste taak te vervullen gehad. Voortdurend hadden hevige geschutduels plaats van Yperen tot Rijssel en van Rijssel tot Atrecht. En naar de "Times"-correspondent meent, worden de Duitsche zware kanonnen overtroffen door de Engelsche houwitsers. Wat de veldartillerie aangaat staan de beide partijen gelijk, wellicht zijn de geallieerden wat in het voordeel. De Britsche houwitsers en de Fransche kanonnen van 75 hebben de Duitschers uit verschillende belangrijke posities verdreven. En dientengevolge kon de infanterie vooruitgaan en zich versterken in het gebied, dat veroverd was.

35 Ten noordoosten van Yperen hebben de Engelschen groote vorderingen gemaakt; zij hebben den vijand teruggeslagen in de richting van Roesselaere.

De Duitsche batterijen ten westen van Rijssel zijn door de Engelsche artillerie tot zwijgen gebracht. De Duitsche granaten ?len nu niet meer in Armentières; ook Béthune ligt buiten bereik van het zwaar geschut. De heuvels ten zuidoosten van La Bassée zijn door de Duitschers ontruimd; ze hadden die zoo lang en zoo hardnekkig verdedigd. De druk van het Fransche offensief op de lijn Rijssel-Atrecht en de inbe?neming van het dorp Vermelles maakte hun terugtocht onvermijdelijk.

45 Dit dorp Vermelles ligt slechts enkele mijlen ten zuiden van La Bassée; het is een positie, vanwaar een groote omtrek kan worden beheerscht. De Franschen slaagden er in door te dringen tot vier mijlen van Lens; zij waren dichtbij Pont-à-Ves?, een fabrieksstad ten noorden van Lens, waar de spoorwegen van Rijssel, La Bassée en Atrecht samenkomen. Toen waren de stellingen der Duitschers bij La Bassée niet langer houdbaar.

Dat zij de kust in Noord-Frankrijk zullen bereiken acht de "Times"-correspondent buitengesloten.

55 Te Artscht is de weerstand der Duitschers hardnekkiger. Doch ook hier komen de Franschen vooruit, voornamelijk ten zuidwesten van Atrecht, in de richting van Dowai en Kamerrijk, waar verschillende Duitsche loopgraven genomen zijn.

De "Times"-correspondent geeft een droevige schildering van hetgeen Armentières geleden heeft; het lag in het midden van de strijd, werd eens door de Duitschers en door de Britten bezet, en geruimen tijd gebombardeerd, waarbij 60 menschen gedood, 120 gewond werden. In de voorstad Houplines is geen huis meer heel. Het hospitaal is vernield. Het stadhuis is achter onbeschadigd.

#### **Op het Oostelijk oorlogstooneel.**

##### **65 Oostenrijksch legerbericht.**

WEENEN, 12 Dec. (W. B.) Officieel wordt bekend gemaakt: Niettegenstaande de moeilijkheden, veroorzaakt door het winterweder in het bergachtig terrein, zetten onze troepen hunnen opmarsch in de Karpathen, onder voortdurende, gunstig voor ons verloopende, gevechten voort. Gisteren werden in zoon gevecht meer dan ?000 Russen gevangen genomen. De passen ten westen van de Lupkow-pas zijn weder in onze handen. In het gebied ten zuiden van Gorlios-Gry?-Neu-Sandoc zijn groote gevechten begonnen. De slag in West-Galicië, waarvan het front zich uitstrekt van de streek ten oosten van Tymbark tot het oosten van Krak?, duurt voort. Gisteren werden een aantal aanvallen der Russen door ons artillerie-vuur afgeslagen.

75 De toestand in Polen is dezelfde gebleven.

De bezetting van Przemysl heeft bij dezen laatsten uitval 700 Russen gevangen genomen en achttien machine-geweren met zeer veel munitie buitgemaakt.

80 WEENEN, 13 Dec. (W. B.) (Officieel.) In West-Galicië is gisteren de zuidelijke vleugel der Russen bij Limanowo verslagen en tot den terugtocht genoodzaakt. Wij zijn begonnen met de vervolging van den vijand.

Alle aanvallen op andere punten van ons front zijn mislukt, evenals de vroegere. Onze over de Karpathen opgerukte troepen hebben weder onder voortdurende gevechten de vervolging krachtig voortgezet.

85 Hedenmiddag is Neu-Sandec genomen. Ook zijn onze troepen Grybow, Gorlice, Zmigrod (Zuid-West Galicië) weder binnengerukt.

Het komitaat Zemplen is totaal gehuiverd van vijanden.

In het ver van bet tooneel der groote oorlogsgebeurtenissen gelegen Oostelijke Woud Karpathen heeft de vijand ten zuiden van den kam van het gebergte nergens vasten voet kunnen krijgen.

In het algemeen zijn onze troepen meester van de passen, in de Boekowina aan de linie van het Soeczawa-dal.

In Zuid-Polen hebben geen gevechten plaats gehad.

Ten noorden van Lowitsj zetten onze bondgenooten den aanval op de krachtig versterkte stellingen der Russen met succes voort.

#### **Onwillige troepen.**

WEENEN, 13 Dec. (W. B.) De oorlogscorrespondenten der bladen berichten, dat eenige bataillons van de Russische troepen, die Przemysl belegeren, geboeid weggezonden zijn. Zij waren n.l. niet te bewegen geweest tot een aanval op de vesting.

#### **Officieele Russische berichten.**

PETROGRAD, 12 Dec. (P. T. A.) De generale staf van den opperbevelhebber meldt: De gevechten in den omtrek van Prasnitz en Tsjechanof hebben een normaal verloop. De Duitschers hervatten op 10 en 11 December de hardnekkige aanvallen tegen de lijn Ilow-Lowitsj, die echter dag en nacht werden afgeslagen, en waarbij de Duitschers zware verliezen leden.

Op verschillende plaatsen hadden tegenaanvallen met de bajonet plaats, die met succes werden bekroond.

Op andere punten aan den linkeroever der Weichsel wordt slechts geschutvuur onderhouden.

Op enkele plaatsen trok de vijand iets van onze gevechtlinie terug.

Ten Zuiden van Krakau had op 10 December een hevig gevecht plaats; wij namen dien dag vier kanonnen en zeven mitrailleurs, benevens 4000 gevangenen.

Den 11en December werd het gevecht met dezelfde hevigheid voortgezet.

In de Karpathen zijn de bergpassen bezet door belangrijke Oostenrijksche afdeelingen, die een aanvallende beweging willen ondernemen.

#### **De Russen in Galicië.**

PETROGRAD, 12 Dec. (P. T. A.) De ministeries van binnenlandsche zaken en justitie hebben ambtenaren naar Galicië gezonden om daar een grondige studie te maken van de sociale en godsdienstige toestanden van het land en uit te maken of het mogelijk zal zijn er de Russische rechtspraak in te voeren.

#### **Duitsch legerbericht.**

BERLIJN, 13 Dec. (W. B.) Officieel wordt uit het groote hoofdkwartier gemeld:

In Noord-Polen namen wij een aantal vijandelijke posities; daarbij maakten wij 11,000 gevangenen en werden 43 mitrailleurs buitgemaakt.

Uit Oost-Pruisen en Zuid-Polen is niets bijzonders te melden.

#### **Op het Zuidelijk oorlogstooneel.**

##### **De overwinning der Serviërs.**

Het Servische persbureau geeft de volgende mededeelingen:

Ten gevolge van het groote numerieke overwicht van het Oostenrijksche leger moesten de Serviërs gedurende een geheele maand terugtrekken, voordat zij in staat waren een veldslag aan te nemen onder omstandigheden die voor Servië als gunstig kunnen worden beschouwd. Eindelijk had op de hellingen van het Rudnik-gebergte een gevecht plaats, dat zes dagen duurde, van 3-8 December, en dat eindigde met de volkomen nederlaag van de Oostenrijkers.

Die veldslag, over een front van meer dan 100 K.M., was van een zeer bloedig karakter. De Servische verliezen waren enorm, doch die der Oostenrijkers nog ernstiger. Het 15e en 16e Oostenrijksche legerkorps, die den rechtervleugel van de vijandelijke linie vormden, werden geheel uiteengeslagen. Meer dan 10 officieren en 20,000 man werden krijgsgevangen gemaakt, meer dan 70 kanonnen, 50 mitrailleurs, een vaandel, en groote hoeveelheden voorraden, ammunitie en ander materiaal vielen in handen der Serviërs. De Oostenrijkers trokken over het geheele front in wanorde terug, pogende te ontkomen aan de Servische troepen, die hen scherp vervolgen, en hen dicht op de hielen zitten.

Valjewo en Oesjitza zijn door de Serviërs hernomen.

Het Oostenrijksche offensief is hierdoor int een wanhopige catastrofe voor de Oostenrijksche troepen geëindigd.

Een officieele mededeeling van den 10en zegt:

## Naspeuringen van Paul Theelen: 14 december 1914

Op 8 December vervolgden onze troepen langs het noordwestelijke front den uiteengeslagen vijand. In de lijn Oesjitza--Kosjewitsj--Pooljen--Valjevo--Lazarewatsj trok de vijand overhaast terug. De eenige tegenstand, die geboden werd was te Valejvo en Oesjitza, doch die werd snel gebroken. Valjevo werd op den 8en, Desjitza op den 9en December bezet. In die lijn werden 28 officieren en 2237 man krijgsgevangen gemaakt en een groote hoeveelheid oorlogsmaterieel genomen. In het front ten noorden van de lijn Kosmaj--Varmitza had een hevig gevecht plaats met groote vijandelijke troepenafdeelingen, die met groote verliezen werden teruggedreven. Duizenden gevangenen zijn te Nisj aangekomen; zij waren uitgehongerd en zeer gedrukt. Zij werden bij Servische burgers ingekwartierd.

### 165 De Oostenrijksche lezing.

WEENEN, 13 Dec. (Corr. Bureau) Verplaatsingen van sterke vijandelijke strijdkrachten naar het zuiden hebben ons, zooals wij reeds meldden, genoodzaakt ook ons Balkanleger in verband daarmee te reorganiseeren, an onzen rechtervleugel terug te trekken. Deze eenvoudige beweging wordt, blijkens de jongste berichten uit Nisj voorgesteld als een beslissend succes voor de Servische troepen. De Servische berichten over onze verliezen zijn schromelijk overdreven.

### Op Zee.

De "Karlsruhe" beschadigd. "Central News" heeft een verhaal gepubliceerd van den kapitein van bet s.s. "Van Dyck", van de Lamport en Holt-lijn, welk schip door den Duitschen kruiser "Karlsruhe" op 26 October werd buitgemaakt, tusschen Buenos-Aires en New York. Bemanning en passagiers werden overgebracht op het s.s. "Asuncion" van Hamburg; zij werden met de meeste hoffelijkheid behandeld en de Duitsche officieren stonden zelfs hunne hutten af voor de dames onder de passagiers. Uit het verhaal van den kapitein van de "Van Dyck" blijkt, dat de "Karlsruhe" door een schot van de "Glasgow" ernstig beschadigd was. Een aantal leden der bemanning werden daarbij gedood of gewond. Het stuur van de "Karlsruhe" was beschadigd, doch werd hersteld door het "gear" over te nemen van een buitgemaakt schip.

### 185 In de Zwarte Zee.

KONSTANTINOPEL, 13 Dec. (W. B.) Het Turksche hoofdkwartier meldt, dat de "Jawus Selim", die volgens de Russische berichten ernstig beschadigd zou zijn, op 10 December Batoem in brand schoot. De Russische landbatterijen beschoten het schip zonder succes. PETROGRAD, 13 Dec. (P. T. A.) De generale staf van het Russische leger in den Kaukasus meldt van 11 Dec.: Te 2 uur hedennam. naderde de "Goeben", vergezeld van den kruiser "Berki Satvet", de stad Batoem en poogde stad en vesting te bombardeeren. Toen de forten het vuur openden verwijderden de Turksche schepen zich snel, na 15 schoten te hebben gelost, die slechte onbeteekenende schade veroorzaakten.

### ENGELAND.

#### Als de kostwinner soldaat is.

(Van onzen eigen berichtgever.)

200 LONDEN, 9 December. Er is in de laatste dagen in de pers en daarbuiten een storm van verontwaardiging opgegaan over de houding, die het Departement van Oorlog heeft gemeend te moeten aannemen tegenover de vrouwen der mannen, die zich voor het leger hebben laten aanwerven en die in verband daarmee een "separation-allowance" uit de schatkist genieten, een wekelijksche toelage om in het onderhoud van zich zelve en haar kinderen te kunnen voorzien, zoo lang de man onder de wapenen is. Eerst was een bepaling gemaakt, volgens welke die vrouwen bij de politie moesten zijn ingeschreven, terwijl de hoofdcommissaris van politie het recht zou hebben door zijn ondergeschikten te laten nagaan of die toegestane gelden wel goed gebruikt werden en dus bezoek aan de betrokken gezinnen zou worden toegelaten. 210 Over dien maatregel hebben wij, zoodra hij bekend werd, dadelijk geschreef in de kranten gekregen. Er werd gezegd, dat die bepaling dadelijk diende te worden ingetrokken en dat de Regeering er in het Lagerhuis zeker heel wat over te hooren zou hebben gekregen, bijaldien het Parlement thans zitting had gehad. 215 Dit laatste is buiten twijfel en de verontwaardiging der openbare meening is zeker niet ongerechtvaardigd geweest. Wanneer een man zich aanmeldt om zijn land te dienen, onder de meest ernstige omstandigheden, met de kans eerlang zijn leven te zullen moeten wagen in een der vreeselijkste oorlogen, die de wereld ooit gekend heeft, dan

220 klinkt het toch al te dwaas, dat de vrouw, die hij achterlaat, eenvoudig onder  
curateele zou worden gesteld, onder politietoezicht zelfs. Als dat de nieuwste wijze  
moest zijn om mannen, die nog aarzelden, over te halen zich onder de vanen te  
scharen, dan was die manier toch zeker een van de minst aanbevelenswaardige.  
Men heeft dat dan ook blijkbaar spoedig ingezien; de bepaling van verplichte  
225 registratie bij de politie en politie-toezicht is ingetrokken en alleen bepaald, dat  
de vrouw van een militair, die de rijks-toelage geniet, bijaldien zij wegens  
dronkenschap of een ander vergrijp tegen de zeden met de politie in aanraking komt,  
door een politieambtenaar ernstig over haar wangedrag onderhouden dient te worden na  
haar eerste vergrijp, en dat zij gewezen moet worden op de kans, die zij loopt, haar  
230 toelage te zullen verliezen, wanneer zij nogmaals met de politie in aanraking mocht  
komen.  
Dat is dus een veel zachtere bepaling; maar of daarmee de zaak in den haak is, is  
een andere vraag. Velen zullen ook deze bepaling nog ongemotiveerd achten en menigeen  
hier vindt haar dan ook nog te verregaand.  
"De man is in militairen dienst gegaan," dus zeggen zij, "en heeft zijn betrekking  
235 opgegeven. Niets billijker dus dan dat de Staat, dien hij dient, en nog wel dient met  
gevaar voor zijn leven, zolang hij weg is, voor zijn gezin zorgt, als dat noodig is.  
Maar dat geeft den Staat nog niet het recht te controleeren wat de vrouw met het  
geld, dat haar man eerlijk voor haar verdient, doet; dat geeft den Staat nog niet het  
recht in te grijpen in de vrijheid van die vrouw en haar gezin."  
240 De redeneering is, zoo oppervlakkig genomen, volkomen juist. Doch in werkelijkheid is  
gebleken, reeds sedert het begin van den oorlog, dat vele vrouwen, wier mannen in  
dienst waren gegaan, slachtoffers geworden zijn van het "bier". Men kan herhaaldelijk  
vrouwen van militairen in de kroegen aan de "bars" zien, daar misbruik makende van  
het koppige Engelsche bier, en eenmaal daar aan dien drank verslaafd geworden, zijn  
245 er velen tot haar verderf welaan en werden de kinderen natuurlijk mede-slachtoffers.  
De Staat heeft daartegen, zooals ge weet, reeds ingegrepen door de bepaling dat de  
plaatsen, waar sterke drank wordt verkocht, 's avonds om tien uur reeds gesloten  
moeten zijn en dat bovendien 's morgens voor twaalf uur niet aan vrouwen mag worden  
getapt. Dat helpt natuurlijk wel eenigszins, maar er blijven dan toch nog genoeg uren  
250 van den dag over, waarop vrouwen, die het bier niet kunnen weerstaan, haar geld  
daaraan verteren kunnen. En het is dus begrijpelijk dat men er op bedacht is geweest  
maatregelen te nemen om te voorkomen dat de "separation-allowance", bedoeld voor  
onderhoud, van vrouwen en kinderen, gedurende de afwezigheid van den broodwinner,  
roekeloos en op een wijze, die het gezin te gronde zou richten, zal worden verteerd.  
255 Toezicht op zich zelf is dus zeker in een of anderen vorm gewenscht, doch niet ten  
onrechte wordt politie-toezicht afgekeurd. Zulk toezicht stempelt de vrouw, die  
daaronder valt, in de oogen van haar buurtgenooten al spoedig tot een minder  
fatsoenlijk wezen; legt haar onder een blaam, die zeker de meeste dier rijkstoelage-  
genietende vrouwen niet verdienen, en begrijpelijk is dus wel, dat velen ook de  
260 macht, die de politie gekregen heeft om een waarschuwing te geven, afkeuren.  
Moèt er dan tegenover die vrouwen, welke haar gezin door drankmisbruik of erger nog,  
te gronde richten; niets worden gedaan? Zeker wel, en de juiste weg wordt aangegeven  
door hen, die meenen, dat de Staat in dezen samenwerking, moet zoeken met de  
geestelijkheid of met een of andere philanthropische vereeniging, maar zeker kan de  
265 kerk hier in de allereerste plaats nut stichten.  
Indien een vrouw, behorende tot de categorie, waarover het gaat, haar toelage slecht  
besteedt, zal niemand er iets tegen kunnen inbrengen, wanneer het rijk het beheer  
dier toelage geheel of gedeeltelijk legt in handen van den geestelijke, die het gezin  
kent, of van het bestuur eener bekende philanthropische vereeniging. Zoo iets is  
270 gewenscht en noodig in een land, waar helaas! drankmisbruik door vrouwen, met name  
door vrouwen uit, wat wij gewoon zijn te noemen de volksklasse, nog zoo veel  
voorkomt.  
De Engelsche overheid zou in dit opzicht een voorbeeld kunnen nemen aan de  
Nederlanders in deze stad.  
275 Er zijn een aantal onzer landgenooten te Londen wegens militaire plichten in  
Nederland en hun achtergebleven vrouwen krijgen gedurende hunne afwezigheid een  
vastgesteld bedrag uit de Nederlandsche schatkist. Ik meldde vroeger reeds dat onze  
gezant het uitkeeren van die gelden heeft gelegd in de handen van het bestuur van het  
"Koning Willemsfonds". Dit bestuur betaalt nu niet alleen wekelijks de rijksbijdrage  
280 uit, doch voegt aan die som zelfs nog iets toe, wanneer gebleken is dat de  
maatschappelijke positie, die het gezin genoot toen de kostwinner hier was, dien  
toeslag op de rijkstoelage rechtvaardigt.  
De meeste der gezinnen, die het gold, waren reeds bij het bestuur van het Fonds  
bekend en die, welke men nog niet kende, heeft men door huisbezoek of onderzoek reeds



285 léeren kennen. Het Fonds-bestuur oefent volstrekt geen curateele over de gezinnen  
uit, maar het kan toch desgewenscht raadgevend optreden en zeker onthouden de extra-  
toelage, wanneer het de wetenschap heeft, dat het geld slecht zou worden besteed. In  
samenwerking vaak met de Hollandsche kerk hier, wordt op die wijze beter werk gedaan  
290 voor de gezinnen der in militairen dienst zijnde mannen, dan door politie-toezicht,  
zoals het Engelsche Departement van Oorlog dat wenschte.

**Een brief van O'Connor.**

LONDEN, 12 Dec. (Reuter.) O'Connor, een der leiders van de Ieren in Engeland, zegt in  
een brief aan een vergadering van Iersche vrouwen, die belegd was tot vorming van  
295 commissies voor het zenden van voorwerpen van nut en gemak aan de soldaten: "Het was  
mij aangenaam, te vernemen, dat de Iersche vrouwen bezig zijn pogingen te doen om  
hulp te verleen aan onze dappere soldaten aan het front.

300 Wij Ieren, die in Engeland wonen, zijn van meening, dat die landslieden niet alleen  
strijden ter verdediging van de gerechtigheid en vrijheid ten bate van geheel Europa,  
maar ook speciaal voor de vrijheid en de eer van Ierland. Wij zijn van meening, dat  
ieder hunner, die gedood of gewond wordt, zich evenzeer heeft opgeofferd voor  
Ierland, als wanneer hij op Ierschen bodem streed in plaats van op Belgischen of  
Franschen."

305 **Het oordeel van Ramsay Macdonald.**

In de "Continental Times" maakt Ramsay Macdonald, de leider der Engelschen  
arbeiderspartij, enkele kantteekeningen bij het Engelsche Witboek. Hij schrijft o.m.:  
Het Witboek begint met een onderhoud tusschen Sir Edward Grey en den Duitschen  
ambassadeur op 20 Juli over de nota van Oostenrijk nopens de afstraffing van Servië.  
310 Ons ultimatum aan Duitschland op 4 Augustus vormt het slot.

Uit het eerstgenoemde onderhoud blijkt met tamelijk groote zekerheid:

1. Sir Edward Grey heeft tot het allerlaatste getracht een Europeeschen oorlog te  
voorkomen.  
2. Duitschland heeft zoo goed als niets gedaan om den vrede te bewaren; het is echter  
315 niet bewezen, dat het Oostenrijk heeft aangemoedigd tegen Servië gewapenderhand op te  
treden.

3. De Russische mobilisatie heeft Duitschland tot den oorlog noodzaakt.  
4. Rusland en Frankrijk hebben van den beginne af getracht door pressie zoowel als  
320 door list, ons (Engeland) een belofte af te dwingen hun in geval van oorlog te hulp  
te komen.

5. Ofschoon Sir Edward Grey hun geen vaste belofte kon geven, heeft hij toch den  
Duitschen ambassadeur te Londen te verstaan gegeven, dat wij waarschijnlijk niet  
buiten het conflict zouden kunnen blijven.

6. Tijdens de onderhandelingen heeft Duitschland een poging gedaan, om aan onze  
325 wenschen tot op zekere hoogte tegemoet te komen, teneinde daardoor zich van onze  
onzijdigheid te verzekeren. Onder die voorstellen onzen kant geen poging gedaan, deze  
langs diplomatieken weg minder stuitend te maken. Sir Edward Grey heeft ze ten slotte  
alle afgewezen. Duitschland verlangde dermate den oorlog gelocaliseerd te houden, dat  
de Duitse ambassadeur Sir Edward Grey zelfs heeft verzocht, zijn eigen

330 onzijdigheidsvoorwaarden bekend te maken. Sir Edward heeft daaromtrent iedere  
discussie afgewezen. Deze feiten zijn noch door Asquith, noch door Sir Edward Grey in  
het parlement te berde gebracht.

7. Toen Sir Edward Grey inzag, dat de vrede tusschen Duitschland en Rusland niet meer  
335 te handhaven was, heeft hij het er op toegelegd ons mede in den oorlog te betrekken,  
door België als hoofdoorwendsel op te geven.

Hiermede is de strekking van het Witboek gekenschetst.

Nu schijnt er een tegenspraak te liggen in het feit, dat Sir Edward Grey eerst heeft  
getracht den Europeeschen vrede te handhaven, en dat hij later, toen hem dat niet  
gelukt was, ernaar heeft gestreefd Groot-Brittanie in den oorlog te betrekken. Die  
340 tegenspraak is slechts schijnbaar. De verklaring ligt in onze opvatting, dat reeds  
sedert acht jaar Sir Edward Grey als gevaarlijk voor den Europeeschen vrede moest  
worden beschouwd en zijn politiek als een ongeluk voor ons land. Van twee soorten

politiek kan Groot-Britannië er in Europa slechts één volgen. Het kan zich in het  
algemeen op een vriendschappelijk standpunt stellen tegenover de andere Europeesche  
345 mogendheden, in geval van nood met ieder van haar afzonderlijk onderhandelen en in  
aangelegenheden van algemeen belang met alle naties samenwerken. De voorwaarden voor  
zulk een politiek zijn: groot vertrouwen, groote moed en groot geduld.

Er bestaat echter een veel verlokender politiek – die gemakkelijker en veiliger  
350 schijnt, doch in werkelijkheid veel gevaarlijker en moeilijker uitvoerbaar is. Het is  
de politiek van het "Machtsevenwicht door bondgenootschappen". Hiertoe nemen meestal

zwakke en kortzichtige ministers hun toevlucht, wijl het de politiek is van het instinkt en niet die van het nuchter verstand. Zij is het geweest, die machts-groepeerings op het vasteland heeft gevormd. Daardoor is Europa in twee groote vijandelijke legerkampen verdeeld, Duitschland, Oostenrijk en Italië aan den eenen kant, Rusland, Frankrijk en wij aan den anderen kant. De gevolgen van deze politiek zijn argwaan en oorlogstoerusting, haar doel is de oorlog en de vernietiging van het "evenwicht". Komt de oorlog, dan moet hij wel algemeen worden. Iedere mogendheid houdt zich vast aan het een of andere touw en glijdt er één uit, dan worden hare bondgenooten meegesleurd.

355 Wij weten, uit ervaring, dat de ergste soort van bondgenootschap de Entente is. Een bondgenootschap is iets duidelijk afgebakends. Ieder is van zijn verantwoording doordrongen. Maar een Entente is een volksbedrog.

360 Toen de heer Asquith en Sir Edward Grey het Lagerhuis steeds en steeds weer verzekerden, dat wij door onze Entente geen verplichtingen op ons genomen hadden, zeiden ze iets, dat naar de letter waar, maar inderdaad een leugen was. Hadden we een bepaald bondgenootschap met Frankrijk en Rusland gehad, dan ware het onderscheid dit geweest, dat wij en alle anderen met ons, geweten hadden, waaraan wij ons hadden te houden en in hoeverre ons de handen gebonden waren en dan ware hoogstwaarschijnlijk de oorlog af te wenden geweest. Italië kon vrij blijven, omdat zijn bondgenootschap

370 het slechts geringe verplichtingen oplegde. Wij daarentegen zijn in den oorlog meegesleurd, omdat we in onze "Entente" verward geraakt waren.

Uit de op 3 Augustus door Sir Edward Grey gehouden rede, zoowel als uit het Witboek, is het belangwekkend na te gaan, hoezeer hij zich zelf heeft verstrikt in de mazen van van het Entente-net.

375 Tot inleiding hebben de besprekingen gediend tusschen Fransche en Engelsche deskundigen van leger en marine in 1906. Daaruit ontwikkelden zich plannen voor operaties van leger en vloot, die Frankrijk en Engeland gezamenlijk ten uitvoer zouden leggen. "Dienvolgens werd de noordkust van Frankrijk door de Fransche vloot onbeschermd gelaten. Toen Sir Edward Grey zich moeite gaf, om onze sympathie te winnen met de bewering, dat de Fransche noordkust onbeschermd was, heeft hij ons niet meegedeeld, dat afgesproken was, ze onbeschermd te laten en dat de Fransche vloot zich in de Middellandsche Zee zou concentreren.

380 Deze besprekingen hadden reeds ongeveer 6 jaren geduurd zonder medeweten of goedkeuring van het Kabinet. De militaire plannen werden naar Petersburg gezonden en een grootvorst (zoo beweren goed ingelichte persoonlijkheden), die met Duitsche officieele personen in Rusland betrekkingen onderhield, heeft ze ter inzage naar Berlijn gezonden. Het was in Duitschland sedert jaren een bekend feit, dat wij met Frankrijk militaire afspraken hadden, en dat Rusland zich door die plannen zou laten leiden. Wij hadden ons door het Fransch-Russische bondgenootschap zoozeer laten binden, dat op 3 Augustus Sir Edward Grey ons moest bekennen, dat, ofschoon onze handen vrij waren, onze eer toch verpand was.

385 De regeering had zich zoozeer de handen gebonden, dat Sir Edward Grey ieder voorstel, dat Duitschland ons deed, om neutraal te blijven, stellig moest afwijzen. Daarom was het hem, toen hij in het Lagerhuis van de gevoerde onderhandelingen een overzicht gaf, onmogelijk, ons dé geheele waarheid te zeggen, of onpartijdig te blijven bij datgene, wat hij zeide. Hij spotte met de Duitsche verzekering nopens de Belgische quaestie met de bewering, dat slechte de integriteit des lands en niet zijn onafhankelijkheid was gewaarborgd. Doch toen de werkelijke briefwisseling werd gepubliceerd, bemerkte men, dat Duitschland die onafhankelijkheid wel degelijk had willen waarborgen. Maar dit is nog niet het ergste. Het Witboek bevat enkele

400 aanbiedingen, ons door Duitschland gedaan, om onze neutraliteit te verkrijgen. Van deze is er echter met een, die naar den vorm aannemelijk was en Sir Edward heeft ons in de meening gelaten, dat alleen deze onvoldoende voorstellen hem hadden bereikt. En de minister-president heeft later net zoo gedaan. Beiden hebben ze echter de waarheid achterbaks gehouden. Volgens het Witboek heeft de Duitsche ambassadeur met Sir Edward Grey op 1 Aug. een samenkomst gehad, en de minister van buitenlandsche zaken maakt de volgende notitie over dat onderhoud: "De ambassadeur drong er krachtig bij mij op aan, dat ik de voorwaarden zou noemen, waarop wij neutraal zouden willen blijven. Hij stelde zelfs voor, dat de integriteit van Frankrijk en zijn koloniën gewaarborgd zou worden."

410 Sir Edward Grey heeft de quaestie van onze neutraliteit onder geen voorwaarden in overweging willen nemen, en heeft aan het Lagerhuis niets over dit onderhoud meegedeeld. Waarom niet? vraagt Macdonald. Het was toch het gewichtigste voorstel, door Duitschland ons gedaan.

415 Ware ons dit door Sir Grey meegedeeld, dan had zijn rede onmogelijk een oorlogzuchtige stemming kunnen aanwakkeren. Een vaststaand feit is, dat Grey de eer



der natie buiten haar weten had verpand, om voor Frankrijk en Rusland ten strijde te trekken, zoodat hij niet eens in staat was, de onzijdigheid van Engeland in overweging te nemen. Zoo stonden de zaken op 20 Juli. Duitschland heeft er na dit tijdstip door geen enkele handeling invloed op geoefend. In deze feiten ligt de verklaring van de schijnbare tegenspraak, dat de man, die beweerde te trachten, den Europeeschen vrede te bewaren, tegelijkertijd de aanvoerder was van de oorlogspartij Sir Edward Grey heeft getracht de gevolgen van zijn Entente-politiek te ontgaan, en den vrede te bewaren. Doch toen hem dit mislukte, zag hij zich genoodzaakt, zijn land in den oorlog te betrekken. De pogingen tot rechtvaardiging van deze hinkende politiek zijn, volgens Macdonald, niets anders dan uitvluchten. Laat ons schrijft hij b.v. het geval met België eens nader beschouwen: Sedert jaren is het bekend geweest, dat ingeval van een oorlog tusschen Frankrijk en Rusland aan den eenen kant en Duitschland aan den anderen, het voor Duitschland de enig mogelijke militaire taktiek zou zijn, Frankrijk rechtstreeks aan te vallen, door over Belgisch gebied te marcheeren, om zich daarna met de Russen te meten. Die plannen kende ons ministerie van oorlog, ze zijn tijdens de Agadir-quaestie in het openbaar besproken en in enkele dagbladen openlijk behandeld. In het jaar 1870 heeft Gladstone verklaard, dat in een "Algemeene Oorlog" de formeele onzijdigheid zou kunnen worden geschonden. Wanneer in dezen oorlog Frankrijk mocht hebben besloten, Duitschland door België heen aan te vallen, dan zou Sir Edward Grey daartegen niets hebben ingebracht, doch hij zou zich hebben trachten te rechtvaardigen, door zich op Gladstone te beroepen. Duitschlands militaire plannen waren ons door de inlichtingen van onzen geheimen spionnagedienst volkomen bekend. Wij wisten, dat de weg door België een der hoofdpunten van Duitschlands krijgsplan was. Het is algemeen bekend, dat een volk niet gaarne vecht, als het doel van den oorlog niet een idealistisch tintje heeft. De "Daily Mail" heeft het idealisme voor den Zuid-Afrikaanschen oorlog geleverd, doordat zij het volk heeft voorgelogen, dat Engelsche vrouwen en kinderen daar met de sjambok werden afgeranseld. Het idealisme voor dezen oorlog heeft onze regering geleverd, door het verhaaltje, dat wij de onafhankelijkheid van België moesten beschermen. Nog voordat Duitschland en Frankrijk omtrent dit punt door onze regering aan den tand gevoeld werden, wist zij, omdat zij den militairen toestand in beide landen volkomen kende, dat Frankrijk een bevredigend antwoord kon geven, terwijl Duitschland niet in staat was, dat te doen. Tot zoover de feiten. Het is - besluit Macdonald - een oorlog, door een zestal diplomaten eigenlijk veroorzaakt. Tot het oogenblik, waarop de onderscheidene gezanten teruggeroepen werden, leefden de volkeren vreedzaam met elkaar zonder eenigen haat of nijd. Een half dozijn mannen heeft Europa aan den rand des afgronds gebracht en Europa is daarin gevallen...

#### 455 **Een biddag voor de geallieerden.**

Kardinaal Bourne heeft aan kardinaal Lugon, aartsbisschop van Reims, voorgesteld, dat op Zondag 3 Januari, - den dag waarop een biddag zal worden gehouden, voor de zegen op de wapens en voor degenen, die voor de zaak der geallieerden te water en te land. In St. Pauls Cathedral te Londen zal een 24-uursdienst worden gehouden, van Woensdag 16 December 8 uur v.m. tot Donderdag 17 December 8 u v.m. De bisschop van Londen zal de H. Communie celebreeeren bij het begin, de bisschop van Kensington bij het einde van den 24-uursdienst.

#### 465 **De sigaar van den Keizer.**

De "Times" meldt, dat een sigaar, die de Duitse keizer eens aan Lord Lonsdale presenteerde, en die door dezen aan iemand te Hambledon werd cadeau gedaan, te Henley in publieke veiling werd verkocht ten voordeele van het Roode Kruis-hospitaal. De sigaar bracht op £ 14 10 . - dus f174.

#### 470 **CANADA.**

##### **Een Kerstgroet.**

OTTAWA, 12 Dec. (Reuter.) Borden, eerste minister van Canada, zegt in een telegram, waarin hij zijn Kerstgroeten brengt aan de Canadeezen aan de overzijde van de zee: "Geheel Canada zendt aan de 30,000 Canadeezen in Engeland zijn hartelijkste wenschen ter gelegenheid van het Kerstfeest.

475 De 50.000 manschappen, die in Canada nog geoefend worden, branden van verlangen om zich bij de eerste gelegenheid de beste bij u aan te sluiten. Achter hen staan alle valide mannen van Canada gereed in afwachting, dat zij kunnen treden in de gelederen van hen, die strijden voor vrijheid en democratie tegen het georganiseerde militairisme en de integriteit en veiligheid handhaven en verzekeren van ons rijk, 480 waar vrijheid het hoofdbeginsel is van de instellingen. Canada heeft afscheid van u genomen in de overtuiging, dat gij waardig waart de

485 zending te vervullen, die het u heeft opgedragen. Opnieuw wenschen wij u succes toe in de vaste hoop u wederom welkom te mogen heeten, wanneer gij zult terugkeeren na voor de rechtvaardige zaak, waarvoor gij strijdt, de zege te hebben bevochten."

**BELGIË.**

**De schilderijen uit het Museum te Brussel.**

490 BERLIJN, 12 Dec. (W. B.) Het bericht, dat de altaarschilderijen van Van Eyck, Adam en Eva voorstellend, op last van Wilhelm Bode uit het museum te Brussel naar Duitschland zijn gebracht, is onjuist. Die schilderijen zijn, als alle andere kostbare schilderijen der galerij, nog steeds in den kelder van het museum te Brussel, waarheen zij op last van den nog steeds als directeur van het museum werkzamen heer Tierens-Gevaert, bij het begin van den oorlog zijn gebracht.

495

**ZUID-AFRIKA.**

**De toestand in Zuid-Afrika.**

500 KAAPSTAD, 12 Dec. (Reuters spec. dienst.) Een sprekend bewijs, dat de toestand verbeterd is, is het feit, dat bijna alle commando's uit het district Potchefstroom, dat tot dusverre een groot gedeelte van de Boeren, die te velde trokken, leverde, voorloopig afgedankt zijn en naar Potchefstroom terugkeeren.

Den 5den Januari komen zij weder op. Tegen dien datum zullen n.l. vrijwilligers worden opgeroepen voor den veldtocht in Duitsch Zuidwest-Afrika.

505

**DUITSCHLAND.**

**Een officieuse afwijzing.**

BERLIJN 12 Dec. (W. B.) De "Nordd. Allgem. Zeit." schrijft: "Volgens een mededeeling van de "Figaro" zou de vroegere uitgever van het "Journal d'Allemagne" te Geneve werkzaam zijn voor de vorming van een Duitsch-Fransche vredescommissie.

510 "Wij constateeren, dat officieele Duitsche kringen niets te maken hebben met deze doellooze propaganda."

**Een dichter aan het front.**

515 Hoe de toestand aan het front is wordt wel aardig geïllustreerd door dit gedichtje van een officier aan het front, dat wij in den "Düsseldorfer Generalanzeiger" vinden:

"Voll Lehm sind unsre Beine,  
Voll Lehm auch das Gesicht,  
Voll Lehm auch alles andre,  
Was man zusehen kriegt.

520 Voll Lehm der Schützengraben,  
Voll Lehm das Nachtquartier,  
Voll Lehm die ganze Gegend  
Und alles ringsum hier.

525 So geht es Woch um Wochen,  
Nur Lehm und Lehm und Lehm,  
Es geht bis auf die Knochen  
Der ewige Lehm, Lehm, Lehm,  
Da plötzlich eine Wandlung,

530 Es geht in einem Hupp,  
Jetzt regnets grad zwei Tage:  
Statt Lehm ists Erbsensupp.

**TURKIJE.**

**Turkije en Italië.**

535 KONSTANTINOPEL, 13 Dec. (W. B.) Het "Corr. Bureau" bericht; "Uit wel ingelichte bron wordt medgedeeld: De Porte heeft aan den vertegenwoordiger van den Sultan in Lybië Sakamsi Eddin pasja opgedragen de bevolking erover in te lichten, dat de heilige oorlog uitsluitend tegen Engeland, Frankrijk en Rusland is gericht en dat de betrekkingen tusschen Turkije en Italië van zeer vriendschappelijken aard zijn.

540 Naar het "Corr. Bureau" verneemt, heeft deze aanschrijving van de Porte in de kringen der Italiaansche diplomatie en staatslieden een uitstekenden indruk gemaakt.

**Von der Golts te Konstantinopel.**

545 KONSTANTINOPEL, 13 Dec. (W. B.) Gisteravond te 11 uur kwam v. d. Goltz pasja in gezelschap van zijn zoon, Duitsch *attaché militaire* te Boecharrest en Sofia, op het rijk van Turksche en Duitsche vlaggen versierde station aldaar aan, waar hij plechtig werd ontvangen door vertegenwoordigers van den Sultan en den troonopvolger, generaal Liman von Sanders, vertegenwoordigers van de ministeries, van de ambassade en een

eere-wacht.

550 Er werden toespraken gehouden; de muziek liet zich hooren, waarna de veldmaarschalk bezocht werd door een aantal oude vrienden.

#### **De Mohammedanen en de oorlog.**

555 LONDEN, 12 Dec. (Reuter.) IN Rusland wordt een manifest van den Aga Khan, het hoofd der Indische Mohammedanen, verspreid, waarin deze verklaart, dat noch de Islam noch Turkije door den huidigen oorlog worden bedreigd. Hij voegt daaraan toe, dat Turkije handelt onder den invloed van Duitschland. Nu Turkije het zwaard heeft getrokken voor een onheilige zaak, houdt het op de beschermer van den Islam te zijn. Alle Russische en Engelsche Mohammedanen hebben derhalve het recht tegen Turkije te strijden onder

560 de vanen van de mogendheden, wier onderdanen zij zijn. De mufti van Orenburg heeft een manifest gericht tot de Mohamedaansche onderdanen van Rusland, waarin hij hen aanspoort de Turken te bestrijden.

565 Men zegt, dat veldmaarschalk von der Golts pasja, die zich naar Konstantinopel begeeft, zijn intrek zal nemen in het paleis van den Sultan en dat hij de functie van onderkoning zal vervullen.

#### **De breuk met Engeland.**

570 De "Times" publiceert gedeelten uit een uitvoerig rapport dat sir Louis Mallet, de gewezen Britsche ambassadeur te Konstantinopel, aan sir Edward Grey heeft doen toekomen omtrent de breuk met Turkije, Het rapport is gedateerd van 20 November en toont, zooals de "Times" opmerkt, dat de Jong-Turksche extremisten, die een overwegenden invloed hadden, van den aanvang af op oorlog aanstuurden. De vredelievende verklaringen van den groot-vizier waren dus of misleidend of als ze oprecht waren, zonder eenige beteekenis.

575 Sir Louis Mallet verklaart, dat toen hij op 16 Aug. op zijn post terugkeerde, de toestand reeds voldoende aanleiding gaf tot de beduchtheid, dat Turkije vroeg of laat door Duitschland tot deelneming aan den oorlog zou worden overgehaald. Het Turksche leger was gemobiliseerd en stond onder opperbevel van Enver-Pasja, die volkomen onder Duitschen invloed stond. Ondanks de verklaringen der regeering waren geen maatregelen

580 genomen om de neutraliteit te handhaven. Trouwens, de handhaving der neutraliteit werd bemoeilijkt door het gebeurde met de "Goeben" en "Breslau" op 10 Aug., zooals de gezant met zijn Fransche en Russische collega's trouwens den grootvizier hadden opgemerkt, dien zij waarschuwden voor den Duitschen invloed. Maar men preekte bij den groot-vizier voor doove ooren, hij zag het gevaar niet in voor een beweging waarmee

585 hij niet instemde. Het is mogelijk dat hij oprecht was, maar hij begreep toch ook heel goed hoe wankel zijn positie was en dat verzet tegen de politiek van Enver en de militaire partij zijn verwijdering zou hebben beteekend.

De heer Mallet zet dan uitvoerig uiteen hoe Duitschland pressie oefende om Turkije tot deelneming aan den oorlog te nopen. Duitschland zou zeker winnen. Rusland was een

590 voortdurend gevaar, dat kon worden vermeden door een verbond met Oostenrijk en Duitschland. Dan zou ook kans bestaan op herwinning van Egypte en op nieuwen invloed in Indië en andere Mohammedaansche landen, in een woord, Turkije zou in het Oosten de machtigste mogendheid kunnen worden na den oorlog. Enver bey was van den aanvang af voorstander van het verbond met Duitschland. In hoe verre hij anderen tot zijn

595 denkbeelden wist over te halen, laat zich slechts gissen, maar zeker is het, dat de Sultan, de troonopvolger, de grootvizier, Djavid bey, de meerderheid van het kabinet en een belangrijk deel van het Comité voor eenheid en vooruitgang tegenstanders waren van een oorlog met de bondgenooten. Op welk oogenblik Talaat bey de zijde van de oorlogspartij koos is niet zeker; vast staat dat hij van den beginne af in haar

600 gevoelens deelde, maar welke rol hij precies heeft gespeeld, is niet duidelijk; misschien heeft hij aanvankelijk alleen op uitstel aangestuurd; in elk geval heeft hij zich ten slotte aangesloten bij 't complot dat den oorlog wilde.

De gezant beschrijft dan de toeneming van den Duitschen invloed, de toestrooming van Duitschers, die in de forten van den Bosporus, de Dardanellen en andere belangrijke

605 plaatsen, in dienst werden gesteld, de voorbereidingen van een actie tegen Egypte enz. Wel waren er nog factoren voor den vrede, er waren nog ministers die aan de onzijdigheid wilden vasthouden, maar hoewel de Britsche gezant met zijn Fransche en Russische collega's alles deed om deze vredespartij te steunen, de oorlog kon niet worden verhinderd. Wat men alleen kon bereiken was de vertraging van het uitbreken.

610 Dan doet de gezant mededeelingen over het begin van den bocht naar het Suezkanaal en den aanval op Odessa, den 29en October.

De grootvizier, met wien de gezant daaromtrent een onderhoud had, ontkende met nadruk dat hij van dien aanslag had geweten of er toe had meegewerkt. Hij achtte toen zelfs de breuk nog niet onherstelbaar, maar de gezant antwoordde hem dat de tijd voor

615 verzekeringen voorbij was. Er moest volkomen voldoening worden gegeven door het  
wegzenden van de Duitsche missies, anders was een oorlog onvermijdelijk. De Russische  
gezant had toen reeds zijn paspoort gevraagd en ik zeide den grootvizier dat ik  
volgens mijn instructies verplicht was hetzelfde te doen.  
De grootvizier herhaalde zijn verzekering, dat het gebeurde nog ongedaan kan worden  
620 gemaakt en zeide dat er 's avonds een kabinetsraad te zijnen huize zou worden  
gehouden, waar hij zijn ambtgenooten zou te achten te overreden hem te steunen bij  
zijn pogingen om een oorlog te voorkomen.  
Deze kabinetsraad is inderdaad gehouden en de meerderheid der ministers heeft er  
steun beloofd aan den grootvizier. Intusschen is weer gebleken, dat de ministers van  
625 den Sultan vrijwel machteloos waren. De quaestie van het ontslag der Duitsche missies  
werd namelijk wel besproken, maar tot een beslissing kwam men niet. De oorlogspartij  
had inmiddels gehandeld door een communiqué te verspreiden, waarin werd  
geconstateerd, dat de eerste vijandelijkheden in de Zwarte Zee door de Russen  
begonnen waren. De openbare meening is door deze onware kennisgeving misleid...  
630 Het is mij – gaat de gezant voort – niet mogelijk met feiten te staven wie van de  
ministers heeft afgeweten van den "zet" van den Duitschen admiraal, maar ik beschouw  
het als vaststaande dat heb Enver pasja was, en als waarschijnlijk, dat ook Talaat  
bey er van wist.  
Het rapport eindigt met eenige bijzonderheden over de moeilijkheden bij het vertrek  
635 van het gezantschap.  
De "Times" publiceert naast dit rapport een brief van sir Edward Grey aan sir L.  
Mallet van 4 December, waarin de Minister dood uitkomen, dat de oorlog aan Engeland  
is opgedrongen, dat het Engelands wenssen was een breuk met Turkije te voorkomen. En  
sir Edward Grey brengt den gezant hulde dat hij heeft getracht de gevestigde  
640 invloeden in Konstantinopel te versterken "Aan uwe pogingen is in elk geval te  
danken, dat de onvermijdelijke catastrophie niet vroeger uitbrak."

#### **ITALIË.**

##### **De Paus en de wapenstilstand.**

645 Het "Centrum" laat zich uit Rome seinen, d.d. 10 December, dat "Rusland met een  
weigering geantwoord heeft op het voorstel des Pausen aan de oorlogvoerende  
mogendheden, om een wapenstilstand te sluiten tijdens het Kerstfeest."  
Daarentegen seinde de Romeinsche correspondent van de "Echo de Paris" reeds d.d. 7  
Dec.:  
650 "Enkele Italiaansche bladen publiceeren het bericht, dat de Paus pogingen heeft  
aangewend om een wapenstilstand te verkrijgen met Kerstmis.  
"Ik ben bevoegd, dit bericht categorisch tegen te spreken. Het is voldoende te  
bedenken, dat de Russische en Servische Kerstfeesten van datum verschillen met dat in  
de andere christelijke landen, om de onwaarschijnlijkheid van dit bericht te  
655 beseffen."  
De "Croix" bevatte 8 Dec. een telegram uit Rome, waarin de juistheid van het bericht  
bevestigd werd.

#### **VEREENIGDE STATEN.**

##### **Amerikaansche bewapening.**

660 WASHINGTON, 13 Dec. (Reuter.) In het jaarlijksche verslag van den minister van marine  
wordt voorgesteld het bouwen van twee dreadnoughts, zes torpedojagers, en minstens  
acht onderzeeërs, waarbij een groote, voor den dienst op de Hooge zee, benevens van  
een kanonneerboot.

665

##### **Vluchtoorden en Belgische dorpen in het Zuiden.**

Donderdag, den tienden, ging de tocht naar Zeeuwsch-Vlaanderen: Breskens, Groede,  
Sluis, Aardenburg, Oostburg.  
In den vroegen ochtend spoedden wij ons door Vlissingens straten. Nog brandden overal  
670 de lichtjes in huizen, werkplaatsen en fabrieken; spritsige, venijnige regendruppels  
sloegen koud-kliemerig tegen het gelaat, begonnen langzaam de bovenkleeren te  
doorweken.  
Deorschgebouwde Provinciale boot stoomde ons naar Breskens en over het schuimende  
Scheldewater volgde een vlucht meeuwen het vaartuig. Aan boord vertelde de bemanning,  
675 dat bijna dagelijks mijnen worden opgemerkt; op één dag soms zes. Buitengewoon scherp  
is dan ook de uitkijk en alléén bij daglicht, niet later dan half vier's middags,  
wordt gevaren.  
In Breskens vonden wij dan de veelbesproken autos gereed, dank zij den bemoeiingen  
van de burgemeesters van Breskens en Groede, de heeren Van Zuijen en Van Oostrom  
680 Soede, van wie laatstgenoemde zich bereid had verklaard, een der wagens te besturen,

omdat slechts twee chauffeurs beschikbaar waren. Zóó is het ons mogelijk geworden althans in westelijk Zeeuwsch-Vlaanderen de vluchtoorden te bezoeken. Suikerpeenen – niets dan suikerpeenen was het eerste, en aanvankelijk het eenige, waarvoor in Breskens onze aandacht werd gevraagd. Suikerpeenen in oude  
685 goederenwagens, in karren, opgestapeld tot buizenhoogte en, overal verdwaald, in de vette, plakkende modder.

Burgemeester droeg waterlaarzen en stapte heel tevreden, door de taaie vochtigheid. Maar op de uitrustingslijst voor journalisten is het artikel waterlaarzen vergeten. Een enkele collega had gamaches boven zijn schoenen gesnoerd, een ander had, met de  
690 gevoerde huispantoffels en het kalotje, ook een paar glimmende overschoenen in den wijden koffer gepakt; wat heeft de goede man dien dag een plezier gehad van die gummischoenen, het meest echter, toen den volgende morgen in dat wonderlijke hotel in Vlissingen aller laarzen ongepoetst voor de kamerdeuren werden teruggevonden.

Breskens heeft 2500 zielen en bergt nu nog 210 behoeftige vluchtelingen in zijn lage  
695 huisjes aan de stille dorpstraten en in enkele van de zeven kerkjes, die het plaatsje rijk is. Overal, in de huisjes en in de kerkjes, liggen de menschen naar behooren. Op één uitzondering na. In het huis dat wij bedoelen werd beneden, in de centrale keuken, die is geïnstalleerd onder een afdak voor een bleekveldje, de middagkost gekookt: bruine boonen met spek. Goede spijs, die door allen werd geprezen. We  
700 klommen toen langs een ellendig trapje naar boven, waar erop de zolderruimte acht-en-twintig wonen. Bij 't bezoek van twaalf tegelijk was 't er plots een angstige volte en nauw konden wij ons roeren in die woonruimte voor 28. Dat was weer mis, daar op dien zolder in "Bresjes". Maar 't was ook de eenige dissonant in Zeeuwsch-Vlaanderen.

705 Toen naar Groede, schilderachtig dorpje met een verrukkelijk mooi pleintje en een eerbiedwaardige kerk. Burgemeester-chauffeur leidde ons rond; bracht ons naar het Christelijk Vereenigingslokaal waar, van de 80 onbemiddelden, 40 vluchtelingen zijn ondergebracht; waar goede erwtensoep te koken stond, ligging en verwarming naar behooren zijn. Als men naar het plaatsje maar wat onderkleeren zou willen zenden.

710 Voort ging het weer over glibberige wegen, langs vlakke landen, waar de zware zeelei in geweldige klonten lag omgeploegd, opdat straks de aarde zal kunnen uitvriezen.

Tot Sluis.

715 In de eerste ellende-dagen heeft het bescheiden plaatsje achtduizend en meer Belgen geherbergd. Dat vertelde de voorzitter van een der comités, wiens zitkamer wij geheel vulden. Nu worden er, nu het aantal der vluchtelingen allengs verminderd, meer nog dan dertien-honderd menschen geheel verzorgd. Het is best gegaan, in Sluis. Goed was de behandeling door de comités, door de Sluizenars, goed de verstandhouding tusschen  
720 de menschen onderling en in het plaatsje waren vooral de winkeliers wel ingenomen met de aanwezigheid der Belgen. Werd niet over de toonbank menig extratje ontvangen? Aan petroleum, rijst, ham en zooveel andere waren, die de comités moesten betrekken! Alleen – de verstandhouding tusschen burgemeester en comités (naast het plaatselijk comité is ook een Belgisch comité werkzaam) was nooit rooskleurig en strubbelingen  
725 bleven niet uit. En of het nu aan die geschillen of aan omstandigheden van inderdaad belangrijken aard heeft gelegen, Sluis kreeg aanzegging – wij hadden dat reeds in Roosendaal vernomen, uit den mond van den regeeringscommissaris, die Nunspeet immers de "strafkolonie" noemde, – dat on Woensdag 16 December het vluchtoord zal worden ontruimd. Alles gaat vertrekken naar Nunspeet.

730 Wij hebben die proclamatie later gelezen. Ze is aangeplakt in Sluis op de hoeken der straten. Ze heeft ontstemming gewekt bij de burgerij, grooten schrik onder de Belgen, teleurstelling bij de comités. Want de brieven, die uit Nunspeet komen van bloedverwanten en vrienden, vertellen niet veel plezierigs en spreken van gevangen zitten achter prikkeldraad en strenge behandeling van militairen.

735 Maar 't staat er, en we hebben 't gelezen: "Van af dien datum (16 December) wordt aan geen Belgisch vluchteling meer voeding, stroo, dekens of kleeding verstrekt. "Het is dus in hun eigen belang gewenscht om van deze gelegenheid gebruik te maken, daar voor de achtergeblevenen niet meer gezorgd kan worden."

740 Sluis dus ontruimd! Allen naar Nunspeet! – Maar waarom nu juist in de eerste plaats die menschen, die tevreden zijn met bun schepenwoning? Waarom juist deze gemeente het eerst ontruimd, waar het wegzenden der Belgen geen ontlasten beteekent, waar ieder, dien we spraken van de plaatsgenooten het betreurenswaardig vindt, dat de Bels weggaat? Waarom niet liever eerst Vlissingen geholpen, waar ontruiming zoo bitter, bitter noodig is!

745 Hier is immers geen gebrek. Men heeft een magazijn vol goede kleeren en de naar hier gezonden kisten uit Canada bevatten – welk een verheugenis – deugdelijke kleeren.

Hulp in velerlei vorm werd ook uit Engeland gestuurd.

750 De Belgen zijn hier niet alleen gehuisvest op Belgische aken, die in normale tijden dienen tot het vervoer van suikerbieten; vier-en-veertig meisjes wonen in een klooster, dat staat aan de grens en in het geweldige huis van de Bruine Broeders wordt door 210 lieden gastvrijheid genoten. Bij het wonen in de schepen mag niet worden vergeten, dat, de bewoners der ijzeren aken er, als de winter invalt, beter aan toe zijn dan die van de houten schuiten.

755 De groote aken liggen, vijf-en-veertig in aantal, in 't stille water van Sluis. Het zijn wijde, ijzeren vrachtschepen en toen we in een enkele naar omlaag klommen in de met stroo gevulde verblijfplaatsen, die van elkander zijn gescheiden, toen kwam over ons een gevoel van huiselijkheid. Zoon scheeps-interieur heeft altijd iets gezelligs. Een kachelkje brandde bijna overal en 't licht, dat vrij binnenviel, wijd een der luiken was terzij geschoven (het zonnetje was doorgebroken tegen het middaguur), gaf

760 ons een kijkje in menige woonkamer. Wat je wel van zoon hoekje scheepsruim kunt maken als je een zindelijke, Belgische huis moeder bent. En hoe er totaal niets van wordt, als je geen ambitie hebt om den boel wat knus in te richten. Kinderen zaten er zoo lekker te spelen in 't stroo; zoo heelemaal in hun eigen huisje en 't vrouwtje, dat de jonge moeder was van die beide hummels vertelde, de oogen vol tranen, dat ze hier

765 toch weer een woonkamer had. De menschen waren zoo braaf, het eten zoo goed; och, ze waren zoo content in hun scheepskamertje, want ze waren nu samen en in een huisje voor zichzelf. En nu moesten ze allemaal weg – ver weg van de grens van 't vaderland. Of dat nu niet anders kon? vroeg ze.

770 En wij vragen; Of dat nu niet anders kan?

Aardenburg, klein, bescheiden plaatsje, heeft 2650 Belgen gehad – nu nog 300. Ook hier, zooals in bijna al de bezochte "oorden" en "dorpen" is de gezondheidstoestand gunstig te noemen. Aardenburg heeft in zijn Burgerlijke Stand-registers de geboorte

775 mogen boeken van acht kleine Belgen; – burgemeester, die ons met den voorzitter van het Steuncomité ontving, in 't raadhuis, vertelde het met glunderen lach en ook, dat Aardenburg er nu een "kraamkamer" op nahoudt.

Tegenover 't raadhuis staat een groote, in tweeën verdeelde barak; de eene helft herbergt de menschen van eenig beter gehalte, Maar zoowel hier als daar zag 't er goed uit, al was terstond meer zindelijkheid te constateeren bij de "betere helft",

780 Een omstandigheid, die natuurlijk alleen te wijten is aan de barak-bewoners, niet aan de leiders van het Vluchtoord.

In een ongebruikt deel der kerk zijn ook honderd Belgen geïnstalleerd, overdag wonen ze in de consistorie-kamer. De nacht wordt doorgebracht onder het hooge, ruime gewelf. Daar is de atmosfeer zuiver, al is de omgeving onaangenaam, koud en

785 ongezellig. De ligging echter is goed en zéér warm. Ook lagen in 't kerkgebouw kleeren van de Canadeesche zending – onbruikbare rommel; luchtige, doorschijnende bloesjes, "ongepaarde" en dus onbruikbare schoenen, afgedankte, opgedragen kleeren. Aardenburg heeft ten slotte nog honderd Belgen uitbesteed bij boeren. En de kinderen gaan er naar school. Welk een rust voor de moeders, wat een zegen intusschen voor de

790 jeugd.

Er is in Aardenburg nog even nagepraat. In het sociëteitgebouw, als ik 't wel heb. "Neen, neen," zei burgemeester, "zóó moogt ge niet heengaan; even een glaasje wijn en een sigaartje. En ge moet toch dominee ook even de hand drukken en pastoor." Dat is toen gebeurd. Dominee bleek een jonge en pastoor een oude, héél

795 eerbiedwaardige man en beiden vertelden weer van de vluchtelingen. Want in Zeeuwsen-Vlaanderen schijnt men voor niets anders te leven dan voor de menschen, die in dien tijd van overstelpende misère de Schelde zijn komen afzakken of, in bange vlucht kwamen loopen naar dezen rustigen uithoek van ons land.

800 Zoo ook in Oostburg. Er zijn dertienhonderd vluchtelingen ondergebracht. De verpleging wordt door plaatselijke en militaire autoriteiten geleid. Deze leiding is een goede.

"Wat een licht," merkten we verheugd op, toen wij de eerste barak binnentraden. "Hier wordt beurs gehouden," werd geantwoord, "die groote ruiten zijn aangebracht

805 omdat de zaden hier gekeurd moeten worden."

"En die guirlandes overal langs de zoldering? Waarvoor dienen die?"

"Dat moogt u eigenlijk niet weten! De Belgen hebben, heel spontaan, plan opgevat om hun verblijven wat pp te smukken. Dat is een stille hulde aan burgemeester en het comité, omdat ze allemaal zoo tevreden zijn."

810 Dat zijn ze – alleen klaagden ze over te weinig onderkleeren. In vijf weken hadden velen zich nog niet kunnen verschoonen. En daar nu in Oostburg de Canadeesche zending weer is meegevallen, wil het ons voorkomen, dat de vriendelijke dames der kleeding-



commissie zeker héél gauw er zorg voor zullen dragen, dat iedere Belg in het bezit komt van twee stel onderkleeren. Dat is geen onbillijke eisch.

815 Ook in de school zijn – niet zoo goed goed als in het beursgebouw – vluchtelingen ondergebracht; nu moet men zich behelpen met het houden van morgen- en middagscholen voor verschillende groepen. En dan nog wordt gewoond bij de boeren, in dorsch-schuren en barakken. Oostburg heeft een keurig ziekenhuisje; de militairen koken ook voor de vluchtelingen. En de verhouding tusschen bevolking en vluchtelingen is goed, nadat 820 eenige strubbeling was geweest en n paar kerels, van wie de een een liter jenever naar binnen had geslagen, een ander, had gedreigd den boel in brand te steken, voor straf in een schuurtje zijn gestopt; dat heeft ze radicaal genezen.

825 Westelijk Zeeuwsch-Vlaanderen hebben wij gezien in vogelvlucht. En kort was de tijd, ons gegeven om zelf te kijken, te praten, te ondervragen, al werd ons ook in alles de vrije hand gelaten en konden wij, onbelemmerd, onderzoeken. Wij hebben den indruk meegebracht, dat over 't algemeen in het Zeeuwsche dorp de Belgische vluchteling behoorlijk is ondergebracht en goed voedsel geniet. Als nu de kleerenquaestie maar flink wordt aangepakt. En als vooral de dames, die belast zijn met het uitgeven der 830 kleeren geen voorraden gaan oppotten. Niemand zal het bezit van twee, van drie hemden noodelooze weelde noemen!

#### **Nederland en de Oorlog.**

##### **De ontvluchte officieren.**

835 Onze correspondent te Zevenaar seint, dat heden daar zijn aangekomen de beide Deutsche officieren, die uit Bergen waren ontvlucht, nadat zij hun eerewoord hadden gegeven; zij zijn door de Deutsche regeering genoodzaakt zich opnieuw naar Nederland te begeven, en zich te laten interneeren. Zij passeerden heden Zevenaar, op weg naar Bergen, waar zij zich bij den commandant van het interneeringsdepot moeten aanmelden. 840

##### **Aan de Deutsche grens.**

Naar ons uit Zevenaar wordt gemeld, is te Emmerik aangehouden en voorloopig in bewaring gesteld een boekhouder uit Amsterdam, die in strijd met de voorschriften van den generaal-commandant te Munster poogde brieven over de grens te brengen. Hij is 845 nog in Emmerik in het huis van bewaring.

In den laatsten tijd is het toezicht op reizigers aan de Deutsche grenzen zeer streng, en vooral op het overbrengen brieven wordt streng acht gegeven.

Men wordt dus gewaarschuwd hier rekening te houden.

##### **Steun aan België na den oorlog.**

850 Te s-Gravenhage zijn de eerste stappen gedaan, ten doel hebbende de samenstelling van een Comité tot vorming van een Internationaal fonds tot het verleenen van steun na den oorlog aan de Belgische slachtoffers der tijdsomstandigheden en tot het nemen van maatregelen, die kunnen leiden tot den wederopbouw en de wedersamenstelling van 855 geheel of gedeeltelijk verwoeste kunstwerken en monumenten, bibliotheken enz.

Naar wij vernemen zal het eere-voorzitterschap aan den gezant van België bij ons Hof worden aangeboden.

##### **Vluchtelingendag.**

860 Ten bate van de kas van het vluchtelingencomité zal te IJmuiden in den loop dezer week een "vluchtelingendag" worden gehouden.

##### **Belgische vluchtelingen.**

865 De administrateur De Bats, die Zaterdag met 67 passagiers naar Antwerpen was vertrokken, is gisteren met 28 passagiers te Vlissingen teruggekeerd.

Te Antwerpen worden weder passen aan Belgen afgegeven.

#### **BEURS EN NIJVERHEID.**

##### **Het Rijnsch-Westphaalsche steenkolensyndicaat.**

870 In de Zaterdag gehouden zitting van het kolensyndicaat zijn de wijzigings-voorstellen in de syndicaats-overeenkomst met groote meerderheid aangenomen. Hiermede is echter slechts een eerste schrede gedaan op den weg van het tot stand komen eener nieuwe overeenkomst, daar deze slechts zal plaatsvinden indien alle aangesloten ondernemingen zonder uitzondering zich bereid verklaren de nieuwe overeenkomst te 875 ondertekenen. Teneinde de onderhandelingen dienaangaande te kunnen voortzetten, is aan de verschillende leden verzocht vóór 20 December te verklaren, dat zij zich verbinden niet voor 1 October van het volgende jaar zelfstandig per 1 Januari 1916 (den datum waarop het tegenwoordige syndicaat eindigt) te verkoopen. De Pruisische

880 regeering heeft zich reeds tot zulk een overeenkomst, voor zoover haar eigen mijnen betreft, bereid verklaard.

Het syndicaat heeft besloten de basisprijzen voor steenkolen en briketten met Mk. 2 per ton te verhoogen, voor cokes daarentegen met Mk. 1½ te verlagen. Deze prijzen gelden van 1 April tot 1 Augustus. De afzet bedroeg in November 4.60 (v. 6.03) miljoen ton, d. i. 65.29 (v. 88.90) % van de participaties.

885

#### **De oorlog en de balans-prijzen.**

De vraag, hoe ten aanzien der jaarbalansen moet worden gehandeld bij het vaststellen der waarde van de effecten-portefeuille is ook in Duitschland aan de orde gesteld. Het Aeltesten Collegium te Berlijn heeft als zijn meening te kennen gegeven, dat een wettelijke regeling niet wenschelijk is, daar het bij zulk een regeling niet mogelijk zou zijn voldoende rekening te houden met de verandering in de intrinsieke waarde van vele fondsen als gevolg van den oorlog. Het Collegium meent derhalve, dat het aan de afzonderlijke maatschappijen moet worden overgelaten voor een voorzichtige schatting van het effecten-bezit te zorgen.

895

#### **Gebrek aan steenkool in Frankrijk.**

Ten gevolge van de bezetting van Noord-Frankrijk door de Duitsche troepen is drie kwart der Fransche steenkool-productie tot stilstand gedoemd. Bovendien vindt thans geen import uit Duitschland plaats. In Augustus en September ging ook de invoer uit Engeland sterk achteruit. Eerst in October heeft deze weder de vroegere hoogte bereikt, n.l. 1 miljoen ton. Het verbruik bedraagt in Frankrijk in normale tijden 7 miljoen ten per maand. Hoewel thans natuurlijk met een veel kleiner quantum kan worden volstaan, als gevolg van de door den oorlog te weeggebrachte depressie en den stilstand der industrie in de noordelijke departementen is toch de thans plaatsvindende aanvoer niet voldoende voor de voorziening in de noodzakelijke behoeften en dreigt een gebrek aan kolen in te treden. Zoo zijn in Parijs in de tweede helft van November slechts 80,000 ton steenkolen ingevoerd, terwijl 300,000 ton noodig zou zijn geweest. In verband hiermede en met de hoogere vrachtprijzen voor Engelsche kolen is de prijs met frs. 11,25 per ton gestegen.

910

#### **Uit de rubber-industrie.**

Gedurende November is in Engeland uit de Straits, de Federated Malay States en Ceylon 85,000 centals rubber ingevoerd tegen slechts 25,000 uit Brazilië en alle verdere productielanden. Verleden jaar bedroeg de invoer uit de eerstgenoemde drie gebieden 64,000 centals en uit Brazilië en de overige landen 69,000. Ten gevolge van den oorlog en de prijsverlaging heeft de plantagerubber dus een grooten voorsprong verkregen. Van den totalen import van 112,000 centals werden 88,000 weder uitgevoerd.

915

920

### **[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27908]**

**EDITIE VAN 4 UUR. AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.**

#### **DE OORLOG**

925 **De algemeene toestand. — Berichten van de verschillende oorlogstooneelen. — De scheepvaart in de Oostzee. — In en om Antwerpen. — Een reisje naar Gent. — Mededeelingen uit de oorlogvoerende landen.**

#### **De algemeene toestand.**

930 Voorloopig schijnen de beide partijen elkaar zoo ongeveer in evenwicht te houden. Dat blijkt zeker het duidelijkst op het oorlogstooneel in het Westen. Iederen dag ontvangen we de officieele mededeeling omtrent een stand der krijgsverrichtingen, zoowel uit het Fransche als uit het Duitsche hoofdkwartier, maar van eenige beslissende zegepraal wordt daarin nimmer melding gemaakt. Men krijgt geregeld — de eenige afwisseling is dat nu en dan andere plaatsnamen worden genoemd — mededeeling van vijandelijke aanvallen en tegenaanvallen, die met gelijke regelmatigheid worden afgeslagen. In de Duitsche communiqués immers mislukken geregeld de Fransche aanvallen, in de Fransche communiqués de Duitsche en slechts een enkele maal wordt in zeer voorzichtige bewoordingen een vijandelijk succes toegegeven. Maar een succes, dat werkelijk op het verder verloop der krijgsverrichtingen van invloed is, wordt van geen van beide zijden gemeld. De mededeelingen der officieele communiqués toonen dat de vijandelijke legers in Frankrijk en België zijn vastgelopen. Eenige millioenen soldaten liggen tegenover elkaar en het eenige, dat de opperbevelhebbers dezer legers

940

945 kunnen vermelden is, dat er ergens een vijandelijke batterij is tot zwijgen gebracht,  
dat elders de loopgraven 30 meter zijn vooruitgeschoven (het Fransche bericht van  
Zaterdag omtrent den toestand in de Argonnen), dat een vijandelijk blokhuis is  
vernield, of dat eenige mitrailleurs zijn veroverd en dergelijke belangwekkende  
950 bijzonderheden meer. Niets toont duidelijker dat hier in het westen voorloopig  
slechts, wat de Engelschen noemen een oorlog van uitputting wordt gevoerd. Men tracht  
elkander wederkeerig af te matten in de verschillende met meer of minder kracht  
doorgezette aanvallen, die natuurlijk tevens dienen om de zwakke plaats te ontdekken  
van den tegenstander, waar een krachtig offensief ter doorbreking der vijandelijke  
955 linies mogelijk zou zijn. Het is voorloopig nog slechts een voelen en tasten – dat  
waarschijnlijk van de zijde der bondgenooten zal worden voortgezet tot de aankomst en  
de concentratie der versche Engelsche troepen van Kitcheners leger een krachtiger  
offensief tegen de naar men hoopt tegen dien tijd afgematte legerscharen van de  
vijand mogelijk zal zijn. En of de Duitschers dan voldoende reserves nog zullen  
hebben om het met de reserves waarover de bondgenooten nog beschikken, dank zij de  
960 frisschen aanvoer uit Engeland, op te nemen, zal moeten worden afgewacht. Er is  
echter nog volstrekt geen aanwijzing dat in de eerste dagen reeds een krachtige  
offensieve beweging is te wachten en we zullen ons dus nog wel eenigen tijd moeten  
tevreden stellen, met de voor een leek in de oorlogvoering vrij onbelangrijke  
mededeelingen over kleine plaatselijke successen of tegenslagen.  
In het oosten is de toestand wel eenigszins anders, hier zijn de legers nog niet  
965 vastgelopen. Hier hebben nog strategische bewegingen op groote schaal plaats, maar  
ook hier komt men niettemin weinig verder. In de streek van Lowitsj houden de  
Duitschers hun offensief krachtig vol, zegt het Russische communiqué en het Deutsche  
legerbericht maakt hier melding van plaatselijke successen, die een aantal gevangenen  
en de in haast elk bericht onvermijdelijke mitrailleurs in Deutsche handen brachten.  
970 Maar tot een beslissing komt het hier nog niet. Zooals steeds tot dusver op het  
oorlogtooneel in Polen, heeft de overwinning van Hindenburgs strategie – welke voor  
zoover van hieruit is te beoordeelen, die van den tegenstander overtreft – nog nimmer  
tot een voor de Russen verpletterende nederlaag kunnen leiden. De Russische overmacht  
975 maakt het den Duitschers steeds onmogelijk de vruchten van een welgeslaagde  
strategische beweging te plukken, wel echter slaagden zij er tot dusver in hun  
oostelijke grenzen te beveiligen. Dat is zeker een succes, maar duur wordt het  
gekocht en ook hier in het oosten, waar de legers dan nog niet zoo aan de loopgraven  
en verschansingen zijn gebonden als in het westen, kan men spreken van een  
"uitputtingsoorlog."

980 Een wel niet voor den oorlog beslissende, maar een niettemin zeer belangrijke actie  
heeft alleen in het zuiden, in Servië, plaats gehad, waarop we reeds Zaterdag de  
aandacht hebben gevestigd. In ons ochtendblad van heden is een uitvoerig relaas  
gegeven Servische zijde over de den Oostenrijkers toegebrachte nederlaag, een  
nederlaag, die van Oostenrijksche zijde wordt erkend door de officieele verklaring,  
985 dat het Balkanleger moest worden gereorganiseerd en de vleugel moest worden  
teruggetrokken. De Oostenrijkers verklaren wel, dat de Serviërs en onrechte deze  
"eenvoudige beweging" als een beslissend succes voorstellen, maar wie den stijl der  
officieele legerberichten kent, weet dat "reorganisatie van het leger" toch slechts  
de euphemistische uitdrukking is voor een "duchtig pak".

990 De toestand schijnt dus kort samengevat op dit oogenblik deze: In het westen houden  
de vijandelijke partijen elkaar in evenwicht, in het oosten slagen de Duitschers er  
niet in hun aanvankelijk voordeel door te zetten, en worden de Oostenrijkers  
vastgehouden, op het zuidelijk oorlogstooneel hebben de Oostenrijkers de verkregen  
voordeelen verloren.

995

**Op het Westelijk oorlogstooneel.  
Duitsche aanvallen afgeslagen.**

1000 PARIJS, 13 Dec. (Reuter.) (Communiqué van hedenavond.) Van beide uiteinden van het  
front zijn berichten ontvangen omtrent de mislukking van Duitsche aanvallen; de ééne  
op het noordoosten van Yperen en de andere op het station van Aspach (Elzas).

**De strijd om St. Eloi.**

1005 LONDEN, 14 Dec. (Reuters bijz. dienst). De "Daily Chron." verneemt uit Duinkerken de  
volgende bijzonderheden over den strijd om St. Eloi nabij Yperen.  
Den 11en December begonnen de Duitschers een heftige artilleriebeschieting uit  
tweehonderd stukken geschut. Zij wierpen in zes uur duizend granaten in de Fransche  
stellingen, waarop de infanterie tot den aanval overging; deze kon echter tegen het  
geweervuur niet op. Tot zestien keer herhaalde zij den aanval, maar steeds  
vruchteloos. Stapels dooden bedekten het terrein tusschen de vijandelijke linies. Ten

1010 slotte slaagden de Duitschers, die dekking zochten achter hun eigen dooden, erin de Franschen tot hun tweede linie terug te werpen. Maar dezen wisten, na versterking te hebben gekregen, en herhaalde aanvallen, bij het vallen van den avond den verloren grond te heroveren na anderhalf uur van harden krijg.  
De verliezen zijn aan beide zijden zwaar.

1015

**Fransche berichten.**

De Fransche Legatie te 's-Gravenhage deelt onder dagteekening van heden over de krijgsverrichtingen het volgende mede:

1020 De vijand heeft thans geheel den westelijken oever van het Yser-kanaal ten noorden van het Veerhuis ontruimd; deze oever is door ons bezet. In de buurt van Atrecht hadden artillerie-gevechten plaats. Meer zuidelijk, bij Limons, heeft een van onze mijnen een tegen-mijn van den vijand vernield. De Duitsche werklieden vlogen in de lucht en hun loopgraven werden vernield. Wij hebben een aanval in het Bosch van Anthuilles afgeslagen.

1025 In de buurt van de Hoogvlakte van Nampcel heeft ons geschut het geschut van den vijand tot zwijgen gebracht en verscheidene detachementen infanterie uiteengejaagd. In de buurt van Creute en Vauclerc heeft ons zwaar geschut de batterijen veldgeschut en de mitrailleuses van den vijand tot zwijgen gebracht. Een van onze vliegers heeft de volkomen vernietiging geconstateerd van een Duitsche houwitzer-batterij tusschen Cerny en Ccurtecon.

1030 In den omtrek van Perthea en het Bosch van de Gruzie hebben artilleriegevechten en eenige schermutselingen tusschen infanterie plaats gehad, die ten doel hadden onze verdedigingswerken te vernielen. Op de Maasheuvels was de vijandelijke artillerie, weinig actief; de onze heeft daarentegen te Deuxmonds twee vijandelijke batterijen vernield, waarvan één van groot kaliber, en de ander, bestemd om vliegmachines te beschieten. In de buurt van Calonnes hebben we een Blokhuis in de lucht laten vliegen en verscheidene loopgraven vernield; de ontploffing veroorzaakte een paniek in de gelederen van den vijand.

1035 Het Servische leger heeft 21000 krijgsgevangenen gemaakt tusschen den 4den en den 10den December.

1040

**Slechte wegen.**

LONDEN, 14 Dec. (Eigen Bericht.) Uit Boulogne wordt aan de "Times" geseind, dat een der grootste hindernissen tegen een snellen opmarsch van de bondgenooten de slechte toestand van de wegen in België en Noord-Frankrijk is. Weken geleden heeft een heel leger van Fransche soldaten, die tot de knieën in de modder stonden, getracht herstel aan te brengen, maar met weinig resultaat. Nu is besloten de wegen geheel nieuw aan te leggen. In Engeland zijn duizenden schoppen, houweelen, kruiwagens besteld. Men is voornemens de wegen te bedekken met balken, soortgelijk als de dwarsliggers van de spoorwegen.

1050

**Op het Oostelijk oorlogstooneel.**

**Russisch communiqué.**

1055 PETROGRAD, 13 Dec (P. T. A.) (Communiqué van den grooten generalen staf.) In de streek om Mlava hebben wij over het geheele front onzen aanval met succes volbracht. Den 12den December namen wij een stelling van den vijand in de streek van Prasnij en Tsecharof. Wij vervolgden den terugtrekkenden vijand tot aan zijn grens. In deze streek heeft onze cavalerie door een welgeslaagde charge aan den vijand zeer zware verliezen toegebracht.

1060 Aan het front Lowitsj-Ilof houden de Duitschers hun offensief hardnekkig vol. Onze troepen hebben hun belangrijke verliezen berokkend en in die streek een nieuwe positie genomen ten noorden van de Bsvera.

Op andere punten aan den linkeroever van de Weichsel zijn slechts kleine gevechten geleverd.

1065 Ten zuiden van Krakau is de toestand onveranderd; de slag duurt nog voort.

In de Karpathen worden de verschuivingen van onze troepen en die der Oostenrijkers voortgezet.

**Een rit in den maneschijn.**

1070 Een correspondent van het "Berl. Tageblatt" heeft in December eenige dagen aan het front in Oost-Pruisen doorgebracht ten oosten van Gumbinnen.

De militaire auto bracht den journalist in het divisiehoofdkwartier, waar hij hartelijk verwelkomd werd door de stafofficieren, van wie hij er velen kende.

1075 Precies op het voor het middagmaal aangegeven uur trad de divisie-commandant de eerzaal van den dorpsherberg binnen en ging aan tafel. Iedere officier had zijn eigen

## Naspeuringen van Paul Theelen: 14 december 1914

lepel, mes en vork. Van een tafellaken of servetten was niets te bespeuren. Het hoogsteenvoudige maal werd besproeid met een enkel glas bier. Ieder oogenblik werden rapporten binnengebracht, of klonk de telefoon.

1080 Na tafel noodigden wij de adjudant van den divisiecommandant, een majoor, uit hem te vergezellen op zijn avondrit – hij moest verschillende zaken mondeling bespreken met den adjudant van een der brigadecommandanten in de voorste linie, zoodat de tocht waarschijnlijk wel de moeite waard zou zijn.

1085 Kort daarop draafden wij, gevolgd door eenige ordonnansen, over den straatweg, te midden van het stille winterlandschap, waarin de dennenbosschen de weiden en akkers afwisselden.

1090 Plotseling, op een open plek in het bosch, een afdeeling infanterie, in tirailleurlinie opgelost, in de sneeuw liggend met het geweer in den aanslag, dan weer met een rug opspringend en voorwaarts ijlend om dan weer even snel neer te vallen. De majoor voorkwam mijn vraag, en zeide lachend: "Wel, wat zeg je van onze Pruisische discipline? Het zijn reserve-afdeelingen, die gisteren hier zijn aangekomen. Zij moeten nu zij zoo in de nabijheid van den vijand zijn, nog eens terdege geoefend worden – wie weet, misschien wordt het vannacht alreeds ook voor hen werkelijkheid."

1095 Wij hadden het dorp B. bereikt, maar wij reden door, daar mijn geleider de vijandelijke stellingen zelf in oogenschouw wilde nemen. Achter een afgebrande muur van een der laatste boerderijen stegen wij af. "Als het dorp beschoten wordt, dan dadelijk met de paarden weg hoor", aldus luidde de vermaning aan den achter blij van den ordonnans. En dit was geen noodelooze waarschuwing, want nauwelijks waren we in het open terrein gekomen, of daar suisden alreeds de Russische granaten door de

1100 lucht, die onze achter het bosch opgestelde batterijen golden. Wij volgden eerst een eind den met boomen begrensden straatweg, doch moesten dezen al spoedig verlaten, daar hij te scherp onder vuur werd gehouden. Wij sloegen daarom links af, liepen nog een eindje over een akker en hielden toen halt op een plek, die de majoor geschikt achtte om den grooten kijker op te stellen, dien een onderofficier droeg. De Russen moesten ons echter ontdekt hebben, want al spoedig sloegen een paar projectielen op vrij korte afstanden in, gelukkig echter zonder te ontploffen. Maar

1105 daarop volgden granaatkartetsen en toen werd het een gevaarlijke waarneming. "Het is niet nodig, hier langer te blijven, zeide de majoor; het is te schemerig om helder te zien en we loopen bovendien kans door zoo'n vriend geraakt te worden – want de kerels hebben goede kijkers en ze zijn niet spaarzaam met hun munitie." Wij vonden onze paarden terug, die niettegenstaande het schieten in de nabijheid, zeer rustig waren gebleven en draafden naar een jachthuis, waar de brigadestaf onderdak was gebracht. Een trouwens niet al te veilige plaats, zooals ons de brigadecommandant te

1115 mededeelde; den vorigen avond nog was een granaat in het dak geslagen, gelukkig zonder brand te veroorzaken, zoodat het spelletje skat niet behoefde te worden onderbroken. Toen wij weer opstegen, scheen de maan helder. We reden nu over de velden, daar de straatweg zeer glad was. Deze werd nu trouwens gebruikt door de keukenwagens, die met dampende ketels naar het front reden om de infanterie in de anderhalve K.M. naar voren zich bevindende loopgraven warm voedsel te brengen, waarvoor nu gelegenheid was, omdat de Russen thans niet zoo scherp konden waarnemen. Het maanlicht viel op de

1120 witte vlakke en liet de sneeuwkrystallen schitteren als milliarden diamanten. Het was nu weer doodstil van ons heen, in de verte klonken nu en dan nog schoten, links van ons sloegen de vlammen uit een door de Russen in brand geschoten hoeve; slechts nu en dan werd de stilte verbroken, als een paardehoef tegen een steen tikte of een sabelscheede tegen een stijgbeugel. Het was als een droom, deze rit in den winternacht.

1130 "Willen we nog even den Bismarcktoren beklimmen?" vroeg de majoor. En we zwenkten links of, een holle weg in naar het gramme gevaarte, dat zich daar ginds afteekende tegen het sneeuwkleed. Bij het licht van onze electrisehe zaklantaarns klonnen we de smalle trap op en bereikten het platvorm. Ook mijn gezelschap was onder den indruk gekomen van dezen plechtige stilte, terwijl wij wisten, dat daarginds de gruwelijke strijd woedde. Het was als rustte de stille nacht op de duizenden en duizenden glinsterende

1135 kerstmisboomen in de witte velden. Aan den helderen hemel boven ons twinkelden de sterrebeelden. Slechts met moeite scheidden wij, om na een flinken draf weer het hoofdkwartier te bereiken.

1140 We vielen juist binnen, toen het souper werd opgediend. Een petroleumlamp en een kaars op een leege flesch zorgden voor de verlichting. Aan het hoofd van de tafel zat weder de divisiecommandant, die op aangename en kameraadschappelijke wijze het gesprek onderhield.

Maar ook thans kwamen voortdurend berichten binnen. Er moest op dit punt van de grens scherp gewaakt worden, daar de Russen herhaaldelijk pogingen deden om naar Gumbinnen en Insterburg door te breken.

1145 Plotseling werden de gesprekken gestaakt. Duidelijk was het knetteren van mitrailleurs te hooren, ook ginds aan de andere zijde van het bosch kwam leven, de vijandelijke batterijen vuurde er duchtig op los. We snelden naar buiten: in het maanlicht lag het slapende dorp, scherp teekende de silhouetten der schildwachten zich af. In de verte werd een vuurgloed zichtbaar van een nieuwe brand.

1150 "Een nachtelijke aanval van de Russen, zeide een der officieren; dat doen zij graag bij maanlicht."

Al spoedig bleek echter, dat de hoofdaanval aangezet werd op een ander deel van het front..

1155 's Morgens werden eenige gevangenen in het hoofdkwartier gebracht, en kwam bericht van de voorposten, dat een schijnaanval afgeslagen was. (Ongecorrigeerd.)

#### **Op het Zuidelijk oorlogstooneel.**

##### **De Montenegrijnen.**

1160 CETTINJE, 13 Dec. (Reuter.) De Montenegrijnsche troepen zetten hun offensief voort. Zij hebben Visjegrad (in Bosnië) bezet, veel levensmiddelen en militaire kleederen genomen en een groot aantal gevangenen gemaakt.

#### **Op Zee.**

##### **De scheepvaart in de Oostzee.**

1165 Onlangs zijn weer drie Zweedsche stoomschepen in de Bothnische golf op mijnen gestooten en vergaan. De correspondent van de "N. R. Ct." te Christiania schrijft hieromtrent:

1170 De stoomschepen "Luna" van de Maatschappij Svea te Stockholm en de "Everilda", een Helsingborger boot, zijn bij Mäntyluoto in den scherentuin van Björneborg aan de Finsche kast op mijnen geloopt en kort daarop gezonken. Deze zeeramp ging met tragische omstandigheden gepaard. De "Luna" had in de verte opgemerkt, dat de "Everilda" op een mijn was geloopt. Zij zonk zoo snel, dat het schip niet eens zijn reddingbooten kon uitzetten. De "Luna" kwam daarom te hulp en het gelukte haar 17 manschappen van de "Everilda" in uitgeputten toestand op te nemen, waarop zij met zachte vaart verder stoomde. De machine had evenwel nauwelijks eenige slagen gedaan of het schip voer rakelings langs een drijvende mijn, die evenwel niet ontplofte. Een oogenblik daarna liep de "Luna" op een nieuwe mijn, die vlak onder het machineruim ontplofte, waardoor het schip letterlijk uit elkaar geslagen werd, waaruit men kon afleiden dat men op een verankerde mijn geloopt was. In minder dan twee minuten zonk 1175 het schip naar de diepte; doch het gelukte de geheele bezetting zich te redden; de ongelukkige manschappen van de "Everilda" waren evenwel te uitgeput om zich nog te kunnen bergen en gingen met het schip naar den kelder. Slechts één van hen, de stuurman, werd, drijvende op eenige wrakstukken door de reddingboot der "Luna" opgepikt.

1185 Daags na dit ongeval vertrok een ander schip, de "Norra Svorige", van dezelfde maatschappij Svea uit Stockholm met bestemming naar Finland. Deze boot moest op ongeveer dezelfde plaats hetzelfde lot deelen van de beide voorgaande, en ging met man en muis naar den kelder. Hierbij verloren wederom 20 menschen het leven. De "Norra Sverige" was reeds uit Stockholm vertrokken toen de maatschappij bericht 1190 ontving van de rampen der "Luna" en "Everilda"; wel werd onmiddellijk naar Mäntyluoto geseind en gingen ten gevolge daarvan een stoomboot en een aantal loodsbooten er op uit om het schip te waarschuwen; maar juist toen men het in het gezicht kreeg, stiet het op de verraderlijke mijn, een geweldige ontploffing volgde en twee minuten daarna was het schip met de bemanning in de golven verdwenen.

1195 Het vermoeden bestaat, dat een der loodsbooten eveneens op een mijn geloopt is, en dat een Noorsche stoomboot, de "Norne", hetzelfde lot heeft ondergaan.

1200 De Zweedsche verbinding op Rusland heeft sedert het uitbreken van den oorlog grootendeels over Raumo en Mäntyluoto plaats gehad: het reizigersverkeer over Raumo en het goederenverkeer over Mäntyluoto. Het gevolg dezer rampen is, dat het verkeer voorloopig moet ophouden. In Christiania is ten minste bij de directie der Noorsche staatsspoorwegen een officieele mededeeling ontvangen van de Zweedsche spoorwegdirectie, dat het reizigersverkeer over de Aalandsehe Zee tusschen Stockholm en Raumo tot nader gesloten is.

1205 Hierdoor is de belangrijke Noord-Europeesche weg Engeland-Noorwegen-Zweden-Rusland buiten dienst gesteld, het verkeer moet nu langs een omweg om de Bothnische Golf heen geschieden. Dit wil zeggen dat de reis van Stockholm naar St. Petersburg (Petrograd)



ongeveer 4 dagen zal duren. Gelijk men weet, loopt de Zweedsche lijn slechts tot Karungi en moot men van daar 27 kilometer per slede of automobiel afleggen om het  
1210 eerste Finsche station Tornea te bereiken.  
Uit Stockholm wordt nog gemeld, dat deze laatste zeerampen geweten moeten worden aan  
Duitsche zeemijnen. Daags voordat de eerste schepen verongelukten, waren twee  
Duitsche duikbooten bij Raumo waargenomen, zonder dat men vermoeden had waarom zij  
1215 zich aldaar ophielden. Daags nadat de ongelukken plaats hadden gehad, kreeg de  
Maatschappij Svea van Duitsche zijde een waarschuwing; maar toen lagen de booten met  
de manschappen reeds op den bodem der zee.  
Deze handelwijze van Duitsche zijde heeft in Zweden verontwaardiging verwekt en de  
Stockholmsche bladen voeren een scherpe taal tegen Duitschland. Dat de Duitschers met  
1220 leede oogen het overzeesche verkeer tusschen Zweden en Rusland aanzien, is duidelijk,  
en dat het staken daarvan hun welkom is, behoeft verder geen betoog; maar het  
uitleggen der mijnen kan ook tot doel gehad hebben, om de zee rondom de  
Aalandseilanden voor Russische oorlogsschepen onveilig te maken. Het schijnt toch,  
dat de Aalandseilanden voor de Russen een soort vlootbasis zijn geworden. Binnenkort  
1225 ligt de Finsche bocht dicht, en dan zou de Russische vloot, wanneer zij als basis de  
vlootstations en oorlogshavens Reval, Poerkala, Helsingfors en Kroonstad moest  
gebruiken, gevaar loopen, binnen of buiten te worden gesloten. Het eene al even erg  
als het andere. Wel hebben de Russen nog Libau, waar de omstandigheden van het ijs  
gunstiger zijn; maar daar hebben de Duitschers vaartuigen laten zinken, waardoor het  
1230 gebruik van de haven minder wenschelijk is geworden. Aan de Aalandseilanden zijn  
goede havens, terwijl de scherentuin daar een doolhof vormt van geulen en straten,  
die een uitstekende kennis van het vaarwater vereischen, om er zich zonder gevaar te  
kunnen bewegen; maar daar deze vlootbasis niet versterkt is, loopt de Russische vloot  
daar meer gevaar, dan toen zij dekking kon zoeken onder de kanonnen van de stelling  
Reval-Poerkala.  
1235 Nu de uitvoer van hout over de Oostzee wegens de Duitsche bepaling van contrabande  
niet meer plaats kan hebben, wordt in Zweden de mogelijkheid onderzocht, om dat hout  
over de havens van het Westen uit te voeren. Men heeft dan te kiezen tusschen den weg  
over Storlien en de Merakerspoor naar Drontheim of naar Gothenburg of een andere  
1240 haven aan de Westkust van Zweden. Voor de zagerijen ten Noorden van Gefle zou dan de  
weg over Drontheim in aanmerking komen, wat aanmerkelijk goedkoper is dan over  
Gothenburg. De Zweedsche spoorwegdirectie heeft beloofd, het vervoer zooveel mogelijk  
door goedkoope vracht te vergemakkelijken.

**BELGIË.**

1245 **Een reisje naar Gent.**  
(Van een onzer verslaggevers.) I.  
Sluis, 12 Dec.  
Na het telegrafisch overzicht dat ik Vrijdagavond zond over den toestand in België,  
zal ik thans nog in enkele brieven het een en ander mededeelen over mijn reis naar  
1250 Gent.  
Het behoeft zeker geen betoog dat het reizen in dezen tijd nu juist niet even  
gemakkelijk gaat. Dinsdagmorgen om 9 uur vertrok ik van Sluis en bereikte eerst 's  
avonds om 6 uur Vlaanderen's hoofdstad. Tot de Nederlandsche grens was mijn reis, Via  
Schoondijke en IJzendijke, vrij voorspoedig.  
1255 Aan de grens begon echter onmiddellijk de misere. Het heette dat de Hollandsche tram  
aansluiting zou geven op den buurtspoorweg naar het eerste Belgische station  
Watervliet en van daar naar Eeclo. In Eeclo zou ik dan weder per buurtspoorweg naar  
Ursel kunnen vertrekken om vervolgens op dezelfde wijze Gent te bereiken.  
Op de Belgische grens was echter geen spoor van een treintje te bemerken. Liever dan  
1260 een eindeloos wachten aan de grens besloot ik te voet naar Watervliet te gaan en te  
zien hoe dan verder te komen. Allicht zou er daar een meer herbergzaam oord zijn om  
te wachten.  
Dus was althans mijn illusie, welke echter maar al te spoedig op wreede wijze werd  
verstoord. Nauwelijks over de grenzen werd ik opgewacht door de Duitsche  
1265 schildwachten en... voorloopig was ik mijn vrijheid kwijt. 't Bleek dat ter plaatse  
niemand België mag betreden zonder eerst op de "Kommandantur" te Watervliet geweest  
te zijn. De grenswacht heeft te zorgen dat daarvan niet afgeweken wordt. Dies kreeg  
ik, met twee karrijders die ongeveer op hetzelfde oogenblik de grens waren  
overgetrokken, een ouden zwaargebaarden Wurtembergschen landstormer als beschermengel  
1270 naast me, en zoo ging het langs de dikbeslikte wegen in optocht naar Watervliet. Wat  
ik gedurende dat wandeltochtje de meer geduldige passagiers benijdde die rustig in  
het Nederlandsche Douanekantoor de komst van de Belgische tram afwachtten. Maar er  
hielp niets aan! Terugkeeren mocht ik niet meer: ik was eenvoudig gevangen.

## Naspeuringen van Paul Theelen: 14 december 1914

- 1275 Voor het gemeentehuis van Watervliet, waar de "Kommandantur" gevestigd is, bleek nu al spoedig waarom de tram zoo lang weg bleef. Niet alleen de binnenkomende, maar vooral de uitgaande reizigers en reizigsters moesten eerst op het kantoor een "Passierschein" krijgen, die velen niet werd verstrekt alvorens zich een nauwkeurig onderzoek aan den lijve te laten welgevallen. Die vertrekkende passagiers moesten eerst allen afgeholpen worden, en al dien tijd moest ik met de beide karrijders onder
- 1280 het wakend oog van den Wurtemberger op het Marktpllein staan wachten. Toch, mijn belooning daarvoor liep ik niet mis. Immers ik was nu van alle binnenkomende trampassagiers de eerste die geholpen werd. Zonder eenige moeite kreeg ik van den dienstdoenden luitenant vergunning om naar Gent te gaan, echter onder beding uiterlijk twee dagen later terug te keeren, waarvan op mijn pas aanteekening
- 1285 werd gedaan. Later zou blijken dat deze zoo gemakkelijk verstrekte vergunning den luitenant die haar verleende een geduchten uitbrander zou bezorgen. Doch daarover in een mijner volgende brieven uitvoeriger. Zoodra ik mijn vergunning in den zak had, herkreëg ik mijn vrijheid, en kon naar goedvinden in het plaatsje ronddolen, totdat ook de andere passagiers – de tram van
- 1290 de grens moest nog altijd aankomen – zouden zijn geholpen. Veel had ik natuurlijk niet aan mijn vrijheid. Watervliet is een plaatsje, van misschien 2000 zielen. In alle huizen waren twee Wurtembergers ingekwartierd; de bevolking heeft dat eenvoudig te verdragen en... te betalen. D.w.z. de inwoners ontvangen een kleine vergoeding voor de inkwartiering, doch deze moet weder bekostigd worden uit de gemeentekas...
- 1295 Eerst tegen twee uur – we waren kwart over elf aan de grens gekomen – waren de passagiers van de binnengekomen tram allen de "Kommandantur" gepasseerd en kon de tram naar Eeclo vertrekken. We kwamen daar half drie aan. Drie kwartier wachten voor de tram naar Ursel, daar weer een half uurtje wachten op aansluiting, en zoo kwam ik eindelijk te zes uur te Gent.
- 1300 Over de dorpen, die ik onderweg passeerde, zwijg ik voorloopig om u eerst nog het een en ander van de hoofdstad zelf te vertellen. Oogenschijnlijk is Gent nog de drukke, levendige stad van altijd. Maar bij eenige nadere beschouwing, wanneer men zijn oor links en rechts te luisteren legt, hoe spreekt de ellende en – in besloten kring – hoe vlamt de verbittering! Die Deutsche vlaggen op de mooie oude torens, die
- 1305 Pickelhauben voor den zoo machtigen, indrukwekkenden Steen van de Graven van Vlaanderen, – een bouwwerk uit de achtste eeuw – die uitmergelende requisities... oh, hoe wrokt alles in het gemoed der Gentenaars! Vreezen de Duitschers nog altijd het uitslaan der vlammen?
- Ik weet het niet. Maar juist toen ik na een verblijf van twee dagen de stad verliet, werd een nieuwe proclamatie aangeplakt, waarin ieder die nog wapenen in zijn bezit heeft in de gelegenheid wordt gesteld die vóór 15 December in te leveren. Hij zal dan straffeloos blijven. Maar, zoo luidt de proclamatie, een ieder die na dien datum in het bezit van vuurwapenen wordt gevonden, zal zonder genade ter dood worden gebracht.
- 1315 Het aantal door de Deutsche overheid gestelde gijzelaars is met tien vermeerderd en bedraagt thans in het geheel dertig. Het zijn de heeren M. de Weert, schepen Jozef Caster, gemeenteraadslid; Coppeeters, senator; Alf. Silfer, afgevaardigde; Alex Callier, procureur-generaal; Ligy, senator; Arthur Verhagen, afgevaardigde; M. Cam. de Bruyne, M. Fraeys, raadslid; De Baets, aarts priester; Mechelynck, Huyshauer en Vergauwen, afgevaardigden; Leon Leirens, industrieel; Georges Carels, id.; Alb. Feyerick, id.; Eugene de Hemplinne, id.; Em. Steyaert, voorzitter der Rechtbank; Cruyt, pastoor, en Verbaeys, raadslid.
- 1320 De laatst aangewezenen zijn de heeren Libbrecht, pastoor; E. Dauge, raadslid; Van der Linden, beheerder-opziener der Hoogeschool; Pirenne, hoogleeraar; baron Grenier, grondeigenaar; Paul Fredericq, hoogleeraar; Alfred Claeys Bouuaert, senator; Vercoullie, hoogleeraar; August de Breyne, industrieel; Alfred de Lanier van Monckhoven, consul van Denemarken.
- 1325 Deze heeren worden beurtelings in reeksen van tien geïnterneerd in het huis van den heer M. van der Haeghen Snouck in de Veldstraat.
- 1330 In mijn telegram heb ik reeds het een en ander medegedeeld over de maatregelen die de gemeentelijke overheid heeft genomen om zooveel mogelijk in de bestaande behoeften te voorzien. Behalve door het uitgeven van gemeentebons heeft de Gemeenteraad getracht door verschillende middelen de financiën te versterken. Zoo wordt thans een belasting geheven op bier, steenkolen, petroleum en gist. Onnoodig te zeggen, dat de bevolking gebukt gaat onder deze belastingen, die ook de armen niet verschoonen, ja, hun als de
- 1335 minst weerkrachtigen, het zwaarst treft. De Gemeenteraad heeft echter niet veel keuze. Het college heeft zelfs moeten besluiten om het accoord met den pachter van de markten te verbreken en hem gelast voortaan de plaatsgelden voor rekening van de stad te innen. En tegelijk met dezen maatregel zijn de plaatsgelden verdubbeld. Dat drukt

## Naspeuringen van Paul Theelen: 14 december 1914

- 1340 dus op alle artikelen welke daar worden aangevoerd. Ook de belasting op de honden is  
verdubbeld en gebracht op 40 franc voor de rashonden en 10 franc voor alle andere  
soorten. En nog kan de gemeente bij lange na niet alles betalen. De heer de Bruycher,  
de secretaris der gemeente, heeft mij uitvoerig ingelicht over den toestand. Het  
meest kwelden hem de eindelooze requisities. Deze kunnen thans den leveranciers niet  
1345 betaald worden, evenmin als het onderhoud van de Duitsche soldaten. Maar er zijn  
neringdoenden die niet kunnen wachten, hoteliers die al in maanden geen andere gasten  
hebben gezien dan Duitsche officieren en soldaten. Zij moeten althans met iets  
geholpen worden, en ontvangen een gedeelte van hun tegoed in gemeentebons.  
En naast de duizenden, die de gratis brood- en soepuitdeeling vordert, naast de  
1350 honderdduizenden die de werkverschaffing kost, heeft de gemeente nu ook een goedkoop  
spijshuis ingericht, waar ieder die nog iets heeft voor 35 centiem een goed  
middagmaal kunnen halen, bestaande uit patatten, vleesch en groenten. Met hun vrouw  
en een paar kleine kinderen kunnen ze het daarmede doen, moeten althans. Want koken  
kan moeder de vrouw niet: het stoken is te duur, de "groensels" kosten te veel...
- 1355 Den eersten avond van mijn verblijf te Gent heb ik besteed om naar de St.  
Pietersstatie te gaan om daar de gewonden te zien aankomen. Men ziet daarvan over dag  
niets, maar ieder Gentenaar weet u te vertellen dat 's nachts bij honderden worden  
aangevoerd.
- 1360 Bijna was mij mijn nieuwsgierigheid slecht bekomen. Met de laatste tram (half tien)  
was ik uit het centrum van de stad weggereden. Op het plein voor het station bewoog  
zich geen sterveling meer. Ongevraagd, ongeweigerd liep ik den wachtpost van het  
station voorbij en kwam in de hal. 't Was te voorzien dat mijn aanwezigheid daar  
spoedig de aandacht zou moeten trekken. Behalve eenige verkoopters van fruit en  
1365 chocolade die op den grond zaten, blijkbaar op commando met hun gezicht van den  
toegang der peronnen afgewend, was er geen enkele burger. Ik wendde mij tot een der  
hospitaalsoldaten met de vraag of er geen officier was die mij toestemming zou kunnen  
geven om op het perron te komen. De man was zeer vriendelijk, vertelde me dat er  
ieder oogenblik een trein verwacht kon worden..., gisteren waren er alleen een paar  
1370 waggons krijgsgevangenen aangekomen: "Menschenfreseer und Balletrinnen". 't Was een  
grapje van de Berlijners om de Ghoerkas als Menschenfresser", de Schotsche  
Hooglanders om hun rokjes als "Baletrinnen" aan te duiden.  
De man gaf me den raad maar eens naar de perronwacht te gaan om daar mijn verzoek te  
doen. Die was minder vertrouwelijk, ja, toen ik vertelde "Berichterstatter" van een  
1375 Hollandsche krant te zijn, bepaald wantrouwig. Ik moest maar naar de  
"Bahnhofkommandantur" gaan. Nauwelijks was ik op het kantoor, of een soldaat kwam mij  
achterop en fluisterde den officier wat in. Met buitengewone aandacht werd mijn pas  
nu nagekeken, mijn portret vergeleken met het model. Daar viel niets op af te dingen,  
d.w.z. niet op de gelijkenis. Wat ik eigenlijk op het station kwam doen? Ik vertelde  
1380 gaarne toestemming te hebben op het perron te komen om als het mogelijk was een licht  
gewonde naar het verhaal van een der laatste gevechten te vragen... De man keek me  
aan met een blik alsof hij twijfelde aan de behoorlijke stoffeering van mijn  
bovenkamer. So etwas... Neen, natuurlijk kon daar niets van komen. In ieder geval  
moest daar de "Inspection" over beslissen... En weer dwaalde 's mans blik eenige  
1385 malen onderzoekend van mijn hoofd tot mijn voeten en vice versa. Dan dus den  
volgenden dag naar de Inspection. Bij den uitgang van het station gaf de vriendelijke  
soldaat dien ik het eerst aansprak mij evenwel den raad het toch nog maar eens te  
probeeren bij den Oberstabsartst. Ik keerde weder terug. Maar nu trad een officier  
mij in den weg, vroeg met donderende stem wat ik daar te maken had. Men had mij  
1390 immers op de "Kommandantur" den weg gewezen. Ik wierp tegen dat ik inderdaad weg had  
willen gaan, maar ingegaan was op een raadgeving om het toch nog maar eens te  
probeeren...
- Juist te midden van dat twistgesprek begonnen de gewonden uit den inmiddels  
binnengekomen trein voorbij te trekken, vlak voor ons heen. Voorop de licht gewonden,  
1395 hinkend, trekkend, steunend, hoofd en beenen omwonden, achter elkaar, één voor één,  
langzaam voorbijtrekkend. Daarachter kwamen de zwaarder gewonden op draagbaren, 't  
Was een droevige, ontroerende optocht daar onder het holle gewelf van de  
stationsgang.
- Een oogenblik dwaalde mijn blik midden in het gesprek af naar den droeven stoet...
- 1400 Dat maakte echter de woede van den officier in hooge mate gaande.  
"Und jetzt, gehen Sie weg! Sofort oder Sie werden verhaftet wegen spioniren!"  
Ik draaide me om en wilde heengaan. Maar nog was ik het station niet af of bij den  
uitgang klonk woder een stentorgeluid "Halt!"  
't Was nu klaarblijkelijk: de officier van de wacht die mij aanhield.
- 1405 Hoe ik binnen gekomen was?

## Naspeuringen van Paul Theelen: 14 december 1914

Ik vertelde dat ik ongehinderd naar binnen was gestapt.

Mijne papieren?

Weder haalde ik - 't was in tien minuten tijds voor de vijfde maal - mijn van vele  
Duitsche stempels voorzienen pas voor den dag.

1410 Met de meeste aandacht werd het document ook nu weder bekeken.

«Ja, sie haben so viele Bescheinigungen, sonst... aber wenn wir Sie hier noch 'mal  
finden werden sie sofort verhaftet als verdächt von spioniren!"

De man reikte mij mijn pas weder over en draaide zich om.

Ik maakte dezelfde beweging in tegengestelde richting, de buitenlucht in!

1415 In de straten was alles stil. Neg enkele cafés waren juist bezig te sluiten. In de  
straat vlak tegenover het station ('t was op no. 62) rinkelde een ruit. Kletterend  
vielen de stukken op de klinkers. Een troep dronken soldaten dromde naar buiten. En  
boven het rumoer uit telkens weder het lallend geluid vat een langen slungel. "Nein,  
ich zahle nichts, nichts, nichts!"

1420 Sussend trachtten zijn kameraden hem tot bedaren te brengen. Daar mocht eens een  
officier voorbij komen...

Nauwelijks waren de soldaten buiten of de kastelein trok de deur dicht... Daar viel  
toch voor hem niets te beginnen....

Arm Gent.

1425

In en om Antwerpen.

*(Van onzen gewonen correspondent.)*

*Eenige dagboekbladen.*

6 Dec.

1430 We zinken dieper en dieper in een donkeren poel van eenzaamheid, 't Is overal angstig  
stil om ons. Men zwijgt, loopt rond met ernstige, bedrukte gezichten. Er klinkt geen  
lach meer.

St. Nicolaas vandaag... De kinderen hebben, reeds van in den vroegen morgen wakker,  
hun lekkers en hun speelgoed ontdekt. Ze zitten nu hun nieuwe schatten te bewonderen.

1435 Maar ik hoor ditmaal niet de jolige kreten van verrassing en opgetogenheid. 't Is  
waar, wat de heilige kindervriend dit jaar gebracht heeft, is maar een mager beetje  
vergeleken bij den prachtigen overvloed van vroegere jaren...

Ik ga er op uit om mijn krant te koopen.

Maar de "Rotterdammer" is verboden!... Wat beteekent dat? Er is iets, er gebeurt  
iets, er is iets op handen... Ik voel het. Ik ben er zeker van. Maar wat?

1440 De dag kruipt langzaam om. Een doellooze wandeling van een ganschen namiddag, om den  
tijd te dooden, bezorgt mij slechts koude voeten. Met de tram keer ik bij valavond  
terug naar huis. Vóór mij op het balkon staan drie Duitsche soldaten, rookend geurige  
sigaren met een bandje erom. Zij zien er nogal gemoedelijk uit, en ik wil wel eens

1445 een praatje voeren. Misschien verneem ik wel wat... Zij dragen korte geweren, zooals  
onze Belgische wielrijders er droegen.

- "Sind das nicht belgische Gewehre?"

- "Nein, es sind deutsche Gewehre... schiessen rauch viel besser." Dat antwoord wordt  
me gegeven op een toon van gewichtige superioriteit.

1450 Ik moet er toch nog wat op vinden om ze aan 't praten te krijgen.

- Kommen Sie aus Bayern?

- Nein, klinkt het weer, en ditmaal nog meer van uit de hoogte, Wir sind drei  
Preussische Barbaren!...

1455 Ik heb na dit snedige antwoord niet meer aangedrongen, en aan de volgende halte  
stapten de drie Barbaren af, niet echter zonder mij met een slim lachje te hebben  
gegroet.

Maar nu stapt er een Feldwebel op, en een burgerheer die er verheugd uitziet. Hoe is  
het mogelijk om in deze nare Decemberstemming van louter vergenoegdheid te staan

1460 neuriën? De man is blijkbaar in zijn nopjes. Hij loert af en toe eens triomfantelijk  
naar den Feldwebel, kijk dan weer naar mij of naar den conducteur, en staat  
letterlijk te trappelen van ongeduld. Hij wil wat, zeggen, maar weet niet hoe hij er  
mee moet beginnen.

Daar komt in de schemering van den boulevard een regiment aanstappen. Allemaal

1465 pinhelmen. De vlag wordt vooraan gedragen, maar lang niet recht op, bijna tegen den  
grond. De mannen zien er moe uit, vuil en grauw. Ze trachten te zingen, maar er is  
geen fut meer in. De stemmen zijn zwak. Van waar komen die zichtbaar afgematte  
soldaten?

Daar heeft de verheugde man de gelegenheid gevonden.

- Sie kommen zurück von de Yser, zegt hij tot den Feldwebel.

1470 - Nein, schuddebolt deze.

- Jawohl! houdt de andere vol. En zijn "Jawohl is zoo vol triomf en verpletterende

## Naspeuringen van Paul Theelen: 14 december 1914

verachting, dat de soldaat maar niet meer antwoordt en stug voor zich kijkt. Maar het burgerheertje buigt zich naar mij toe, en halfluid maakt hij mij bekend met hetgeen hem zoo verheugd maakt.

1475 – Z'hebbe' klop gekrege'!

En fluisterend springt hij van de tram...

Dien avond verneem ik doffe slagen, kanonschoten. En in de stilte hoor ik van uit de verte soldaten zingen. Maar, ofschoon ik grooten lust gevoel om te gaan kijken, waag ik het niet nog zoo laat op straat te komen, 't Is strenger dan ooit verboden, en ik ken er die gesnapt werden en tot 's anderen daags 's middags in de gevangenis werden opgesloten.

1480 De Antwerpsche politie is, wat dat betreft, nog strenger dan de Duitsche soldaten!...

7 Dec.

1485 "Z'hebbe' klop gekrege'," zei me de verheugde man gisteravond op de tram. En toen heden in den vroegen ochtend de melkboer aanbelde, was zijn eerste woord, toen mijn vrouw de deur openmaakte:

– "Z'hebbe' leelijk klop gekrege', madameke!"

Toen ik de tram opstapte, lachte mij de conducteur, die vijf centiem fooi kreeg, uit dankbaarheid toe:

1490 – "Z'hebbe' leelijk klop gekrege', mijnheer!"

Maar waar, hoe, wanneer? Ja, dat kwam er allemaal minder op aan. Ze wisten het allen uit een goede bron. Ze waren er stellig van overtuigd: de Duitschers waren geklopt aan den Yser.

1495 En ik overdrijf niet als ik zeg dat ik het dien dag wel honderdmaal heb moeten hooren;

– Ehwel? Z'hebbe' klop gekrege', he?

Ik ben het op den duur ook gaan gelooven, waarachtig. Als het nieuws zoo algemeen verspreid was, dan moest er toch iets van waar zijn... En ik begon zelf mee te doen

1500 en al mijn bekenden die ik ontmoette, fluisterde ik in het oor:

– Z'hebbe' klop gekrege'!

En mijn geloofwaardigheid van dagbladschrijver droeg er natuurlijk krachtig toe bij om mijn hoorders te overtuigen. Ik las het in hun oogen dat zij dachten:

– Ja, als die het zegt, dan zal het zeker waar zijn!

1505 Maar rond den middag werd ik op mijn beurt weer aangeklampt door iemand, die weet dat ik in een Hollandsche krant schrijf. Hij kwam naar mij toe met een gedecideerd gezicht, greep mij met zijn zware hand bij den schouder, waarin ik bij dit kille, vochtige jaargetijde zeer lijdende ben aan rheumatiek, en stelde mij a bout portant op gebiedenden toon deze zeer onverwachte vraag:

1510 – Ehwel, mijnheer, hoe is 't nu met Holland?

Uitmuntend, mijn waarde heer, en met u?

– Ja, maar, neen, zulle, geen truu! de zaak is te serieus, om er de zot mee te houden. Heeft Holland den oorlog verklaard aan Duitschland?

– 'k Weet er niets van...

1515 – Hoe, ge weet bet niet! Gij, als Hollandsche journalist, ge moet dat weten...

Koningin Wilhelmina is naar Engeland, he?

– 'k Weet het niet... '

– 'k Weet het niet, ik weet het niet... Wat weet gij dan? Gij weet niks! (hier kreeg mijn zieke schouder een zeer pijnlijken kneep). Ehwel, mijnheer de Hollandsche journalist, 'k zal ekik, simpele beurger van Antwârpe, het u 's zegge! Leustert: Keuningin Wilhelmina is onttroond en de prins-gemaal is door den Deutschen Keizer tot koning van Holland gekroond. Wet het na? Schrijft dat na in oe gazet...

1520 Ik had den tijd niet hem te danken voor die kostbare inlichting, want triomfantelijk verdween hij in de Bodega waar hij de wereldschokkende gebeurtenis zeker aan zijn

1525 vrienden ging mededeelen.

Nog minstens vijftig kennissen zijn mij dien dag komen zeggen dat er een oorlogsverklaring was van Holland aan Duitschland. Sommigen zeiden aan Engeland.

Met zulk een hardnekkigheid werd dat nieuws herhaald, dat ik ten slotte ongerust werd. Het moest eens waar zijn? Nog al meer gruwelen! Nog al meer dooden! Nog al meer verwoesting! Was het nog niet genoeg, o goden!

1530 En sommige kleine feiten die ik wist, begon ik met dat gerucht in verband te brengen.

Waarom mocht de Rotterdammer niet in België? Waarom werkten de Duitschers met zoo'n haast aan de herstelling der noordelijke forten? Waarom trokken er zooveel Duitsche troepen naar de Hollandsche grens? Waarom mochten de Belgen niet meer naar Holland?

1535 Waarom mochten de Hollanders wel van België naar Holland, maar niet meer terug?

Waarom werd aan het Hollandsche Steun-comité verboden nog brieven naar Holland te brengen?

## Naspeuringen van Paul Theelen: 14 december 1914

Ja, ik was er ook zeker van, er was iets gaande met Holland. En dien nacht heb ik niet gerust geslapen...

1540

8 Dec. De gedachte aan eten oorlog tusschen Holland en Duitschland laat me niet meer los. Ik heb schoon mezelf te overtuigen, dat het onmogelijk is, dat er geen reden toe is. Steeds komen die kleine feitjes me weer te binnen, en ik denk er nauwelijks aan dat zij ook wel eens een andere verklaring kunnen hebben.

1545

Maar het begint weer ze komen weer aanzetten, de goed-ingelichten, de nieuwscolporteurs, de dragers van onbetrouwbare berichten, de fantasierijke leugenaars...

En ik verwensech die kerels, ik geloof niets meer, ik trek alles moedwillig in twijfel, ik ontken alles, en spreek alles tegen...

1550

Maar iets toch is mijn onrust weer komen aanwakkeren: de Duitschers maken loopgraven en hagen van pindraad langs de Hollandsche grens... Er is een colonne vertrokken in de richting van... Turnhout... Wat beteekent dit alles?

In den ochtend zie ik over den boulevard een leger bayerische Landsturminfanterie optrekken met muziek aan 't hoofd. Rare soldatenmuziek, zoo traag en zoo lam,

1555

heelemaal niet opwekkend, 't Lijkt meer op een melopee dan op een marsch...

Maar hoe mooi is zoo'n optocht! Prachtig die Beiersche Landsturm, in hun donkerblauwe uniformen, hun zwartzeildoeken petten met zilveren kruisen. Ik denk aan boeren die een heiligen bevrijdingsoorlog gaan voeren. En allemaal bejaarde mannen, krachtige, stoere kerels met donkere baarden en massieve koppen op vierkante schouders. Zij gaan ietwat voorover, met zwaren, regelmatigen stap...

1560

Vreemd dat zooveel in dezen ultra-modernen oorlog van vliegmachines, 42 c.M. mortieren, turpinite en Zeppelins, duikbooten en torpedo's, mij een middeleeuwschen indruk geeft.

Die boeren vooreerst met hun landelijken stap, en dan vooral die trosagens met hun grauwe huiven, en groote breede wielen, en die typische, hooge, Beiersche karren, die iets lijken op de Zeeuwsche "pitjeswagens", maar dan zonder de kleur... 't Is of ze zijn gaan loopen van een schilderij van den Boeren-Breughel, en onwillekeurig zoek ik aan het einde van den stoet naar den traditioneelen man die een groote wissel kevie op den rug over een stok draagt, de enorme vogelenmuite waaruit een haan zijn rooden kop, aan 't einde van een langen mageren hals laat hangen...

1570

Ja, 't is en pittoresk schouwspel, zoo'n optocht. Maar ik ben zeker dat de officieele "Schlachtenmaler" van den Keizer daar de schoonheid niet van zullen zien...

9 Dec.

1575

Een jonge vrouw van mijn kennis treurde sinds maanden over den dood van haar man, een jong, knap architect, die gesneuveld was bij Luik. De weduwe zag ik iederen dag in vollen rouw. Ze had doodsbriefven verzonden, waarin vermeld was dat haar man den heldendood gestorven was voor het vaderland, er was een dergelijk bericht in de krant verschenen, en er was een doodenmis gelezen. Vandaag zie ik de jonge vrouw in een kleurigen mantel, een hoedje met rozen op, blijmoedig over straat stappen. Ik kan mijn oogen niet gelooven. Maar ze komt naar me toe:

1580

- Weet ge 't al? Mijn man is niet dood. Hij is krijgsgevangen. Hij zit in Münster!... En ze toont mij inderdaad een brief van den jongen, doodgevaanden architect...

1585

Maar ik mocht dienzelfden dag een anderen brief zien. Een jonge soldaat, krijgsgevangen in Duitschland, lag er gekwetst in het ziekenhuis. Hij schrijft aan zijn moeder dat het hem goed gaat, en dat hij opperbest verpleegd wordt. Tevens verzoekt hij haar den postzegel te bewaren. Er moest wel geen zegel op den brief, schrijft hij, maar hij wou hem bewaren als een gedachtenis. Toen men den postzegel van het omslag weekte, stond er onder geschreven: "Moeder, ik ben mijn twee beenen kwijt!"...

1590

Aan het Stadhuis, het Gerechtshof, het Museum, de Jezuietenkerk, nestelen sinds jaren talrijke duiven. Ze zijn daar gekomen, waarschijnlijk verdwaald uit de "kijkers" van de tallooze "duivenmelkers", en ze zijn er gebleven, ze hebben er nest gedragen, en ze worden gevoed door de bevolking. Iederen dag strijken ze neer op het plein vóór het gebouw, om het graan en de maïs op te pikken die de een of andere dierenvriend daar regelmatig komt neerstrooien. En ze zijn zoo tam geworden, dat zo niet eens opvliegen wanneer men er dicht nabijstapt. Ze gaven ons Venetiaansche herinneringen, en deden ons denken aan San Marco...

1595

Die beestjes zijn veroordeeld. De Duitsche autoriteiten, die in alles middel zien tot spionage, hebben bevel gegeven ze te vangen. En er zijn nu slagnetten en vallen geplaatst, daar waar de duiven gewoon waren hun dagelijksch rantsoen graan te krijgen. Het is nu aan de bevolking verboden zo nog te voeden. Maar 't is of de vogels het weten: Ze laten zich niet vangen. Tot nu toe is men er geloof ik niet in

1600



1605 geslaagd ook maar één duifje machtig te worden. 't Is waar dat telkens als er een  
argelooze duif te dicht bij het verraderlijke net komt, het toeval wil dat er dan  
ergens een deur met veel geraas wordt dichtgeslagen, dat er hier of daar een kreet  
opgaat, of dat men lokkend gefluit hoort, zoodat de duif weer wegvliegt. Ja, de  
1610 politie doet haar best om het opgelegde bevel stipt uit te voeren, maar ze kan toch  
toch niet overall zijn, en ze kan het gerucht, dat, wonder genoeg, altijd net op tijd komt,  
toch niet beletten...

10 Dec.

Vandaag vond ik het Ochtendblad van de Rotterdammer van gister op mijn tafel. Hij  
mocht dus weer verschijnen in België. Ik vloog er op af, als de duivel op een  
1615 zieltje... Ik las, ik zocht, ik keek, met kloppend hart... Niets dat kon doen  
veronderstellen dat het kalme, vredige Holland in de oorlogslawine was meegesleept,  
of dat er ook maar het minste orkaantje aan zijn politieken horizont dreigde... H. M.  
Koningin Wilhelmina zat blijkbaar, tot het heil van haar geliefd en gelukkig volk,  
nog steeds op haren troon...

1620 En ik zocht ook naar het nieuws van de groote Duitsche nederlaag aan den Yser.  
Z'hadde' immers kloppend gekrege'!... Maar ook daarover vond ik niets... Vervloekte  
leugenaars!

Ik bemerk dat het vandaag allemaal andere soldaten zijn, die op straat loopen.  
Vroeger zagen we pinhelmen met grauwe uniformen, nu zijn het pinhelmen met blauwe  
1625 uniformen. Ik verneem dat er heel veel Elzassers bij zijn. 't Zijn kleine, zwarts  
mannen, met elegante snorretjes, en ze praten... Fransch!

#### **Een gerucht.**

1630 Onze berichtgever te Antwerpen maakt melding van een gerucht over muiterij onder de  
Beiersche troepen van de bezetting te Antwerpen. Het is niet meer dan een gerucht.  
Een feit is alleen, dat de toegang tot de Falcon-kazerne streng verboden is.

#### **De nood te Ostende.**

Een onzer verslaggevers seint uit Sluis:  
1635 Sedert drie weken lagen te Sluis 1600 zakken bloem, ieder van 54 K.G., aangekocht  
door het gemeentebestuur van Ostende. Juist toen de voorraad aankwam, werd de grens  
hier onherroepelijk gesloten. Het is sedert niet mogen gelukken, de bloem te  
verzenden. Met het oog op den grooten nood te Ostende, heeft men Vrijdag geprobeerd  
de verzending te doen plaats hebben over IJzendijke-Watervliet-Eeclo. De bloem is  
1640 verpakt in 750 zakken. Of die echter te bestemder plaatse zijn aangekomen, kan niet  
worden gezegd. Maar zelfs als de voorraad aankomt, zal zij slechts zeer korten tijd  
duren, daar inmiddels ook in de andere gemeenten aan de kust een totaal gebrek aan  
bloem is ontstaan.

#### **DUITSCHLAND.**

##### **De zending van von Bülow.**

KEULEN, 13 Dec. (W. B.) Ambtelijk. De "Köln. Zeitung" verneemt uit Berlijn: Zooals  
uit Fransche bladen blijkt, trachten onze tegenstanders Fürst v. Bülow reeds vóór  
zijn aankomst te Rome tegen te werken, door te verzekeren, dat hij voor de Italianen  
1650 als geschenk Trentino meebrengt.  
Helderziende Italiaansche politici laten zich door zulk een plumpe intrige niet  
vangen. Deutschland kan niet wegschenken wat het niet bezit en moet dergelijke  
manoeuvres aan andere regeeringen overlaten. De Italianen kunnen derhalve niet  
teleurgesteld zijn, wanneer het, door de Franschen voorgespiegelde, Duitsche aanbod  
1655 uitblijft. Onze tegenstanders moeten dus naar andere middelen omzien, wanneer zij  
het vertrouwen, dat v. Bülow in Italië geniet, willen schokken.

#### **Tegenspraak.**

1660 BERLIJN, 13 Dec. (W. B.) Het agentschap "Fournier" heeft eenigen tijd geleden een  
door het "Journal" gegeven relaas van een verwoesting van Senlis en plundering van  
het kasteel Chamaux verspreid.  
Uit een ambtelijk onderzoek blijkt, dat dit verhaal geheel onjuist is.  
In Senlis had 2 September een straatgevecht plaats, waarbij een deel der huizen in  
vlammen opging. Het kasteel Chamaux is niet door de Duitsche troepen beschadigd.  
1665

#### **De Belgische gezant te Kopenhagen.**

KEULEN, 14 Dec. (W. B.) De "Köln. Zeitung" verneemt uit Berlijn: Volgens de "National  
Tidende" grondde de Belgische gezant te Kopenhagen zijn beschuldigingen tegen de  
Duitsche troepen in België niet op nieuwe documenten, doch op de bekende rapporten

1670 van de z.g. Belgische onderzoekingscommissie, welke reeds lang maakwerk zijn  
gebleken.  
De Belgische gezant is derhalve niet in staat geweest enig bewijs voor zijn  
beweringen aan te voeren.  
Zijn optreden beteekent dus een ernstig misbruik van de gastvrijheid in een neutralen  
1675 staat.

**Von Bethmann Hollweg over Duitschlands optreden.**

Een onzer lezers schrijft ons:  
Duitschers, die vrienden in Nederland hebben, komen dezen in den laatsten tijd  
1680 dikwijls aan boord met de vraag, waarom toch het Duitsche optreden door en in den  
oorlog ook bij neutralen zooveel ergernis wekt. En dan is het dikwijls moeilijk  
hierop schappelijk te antwoorden. Doch misschien is het niet gepast dit dan te doen  
met de woorden van den Rijkskanselier Von Bethmann Hollweg zelf, die nog in vollen  
vredestijd in een brief aan den bekenden historicus Lamprecht het vraagstuk der  
1685 Deutsche kultuurpropaganda behandelt.  
Men vindt dezen brief afgedrukt in het 1e Januarinumnummer 1914 van "Kunstwart" en leest  
er o.a. het volgende: Ik geloof, dat het belang der in deze richting uit te voeren  
taak bij ons nog door te weinigen ingezien wordt. Wij zijn een jong volk, wij hebben  
misschien nog al te veel het naieve geloof in de ruwe kracht, wij onderschatten de  
1690 fijnere middelen en weten nog niet, dat wat met geweld veroverd wordt, met geweld  
alléén nooit behouden kan worden. Pas enkele dagen geleden heeft Edmond Rostand bij  
de stichting eener Fransche vereeniging voor kultuurpropaganda van het imperialisme  
der idee gesproken en daarbij gezegd: "C'est au moment, qu'on veut redoubler de  
force, qu'il faut redoubler de grâce."  
1695

**Tusschen vriend en vijand.**

In het "Berliner Tageblatt" schrijft een officier van gezondheid o.a. het volgende  
schetsje:  
Sedert weken gaat het om het dorp W. Begin September waren wij er. Daarop kwamen de  
1700 Franschen binnen. Einde September werd het hun in stormloop afgenomen. In October  
namen wij het weer. Nu hebben wij ieder een helft. Aan het eene eind liggen de  
Franschen, aan het andere eind hebben wij ons kwartier. In het midden van het dorp,  
in een der beste huizen woont een ongetrouwde dame, midden in de dertig, niet onknop.  
Ze is bijna de eenige inwoonster van het half in elkaar geschoten dorp.  
1705 Toen wij binnen trokken nam zij als eenige waardige vertegenwoordigster van het  
vrouwelijk geslacht ons onder haar hoede. En de vestibule van haar huis diende ons  
bij gebrek aan een beter vertrek als officiers-cantine. Een groote ronde tafel vulde  
die bijna geheel. Boven de deur waaide de witte vlag met het Roode kruis. "Ik ben  
neutraal," zei zij. Ze was als verpleegster opgeleid en had hier onder de Franschen  
1710 een klein lazaret ingericht. Als wij haar vroegen of zij niet bang was omdat nieuwe  
gevechten te verwachten waren, wees zij gewoonlijk op de vlag en zei: "Ik ben  
neutraal."  
Zij had hier reeds bombardementen en straatgevechten meegemaakt. "Waar waart, gij in  
dien tijd?" Zij liet mij haar stevig gewelfden kelder zien. Er stond een bed en een  
1715 tafel en levensmiddelen lagen er opgestapeld. Nu was ze van 's morgens vroeg tot 's  
avonds laat bezig om voor ons te zorgen. Van onze eerste morgenkoffie tot de laatste  
bisschop toe, waarmee we om middernacht afscheid, pleegden te nemen van de cantine-  
tafel.  
Toen wij uit het dorp terug trokken, wilden wij haar meenemen. "Wij moeten het dorp  
1720 misschien beschieten," zeiden wij. Zij ging niet mee. "Ik bent neutraal," zei zij. En  
wees op haar vlag.  
De Franschen trokken binnen en zij zorgde voor hen. Het dorp werd door ons beschoten.  
Haar huis bleef gespaard. Er vonden straatgevechten plaats. Zij ging niet weg. Nu  
behoort het dorp voor de helft ons en voor de andere helft aan de Franschen. Zij  
1725 woont in het midden. Boven haar deur waait stukgeschoten de witte vlag met het roode  
kruis. Soms in het middaguur, als moest wapenstilstand heerscht, komt in een doek  
gehuld, een vrouw met een mandje aan de hand naar buiten en draagt het vandaag naar  
dit einde, morgen naar het andere einde van het dorp en alle wapens zwijgen. Ieder  
kent haar. Zij is neutraal.  
1730 Als de oorlog ten einde is, krijgt zij van Frankrijk het legioen van eer en van  
Duitschland het ijzeren kruis.

**Een gepantserde trein.**

Aage Madelung, de oorlogscorrespondent van het "Berliner Tagebl." in de Karpathen,  
1735 vertelt:

1740 "Ik hoor een trein aankomen. Ik kijk om: een merkwaardig, onguur ding schuift voort over de rails, een wezen, dat naar het schijnt, verwant is met de reuzen-amphibieën, misschien een dier monsters zelf, dat door donder en bloed gewekt, zijn versteende gepantserde ledematen opgericht heeft. Het is de pantser trein. Het is het gepantserde en vuurspuwende dier, de draak van onzen tijd. Spiedend en buit zoekend, glijdt het over de stalen rails van den spoorweg. Langzaam en toch met angstwekkende kracht. Drie wagens in het geheel met de locomotief in het midden, alle geesloten, dicht geklonken en geheimzinnig. Gaten zie ik in de pantserhuid, luchtgaten, waaruit het monster vuur niest, als iemand het in den weg komt en grommend bliksem en wolken

1745 loslaat, dat men er akelig van wordt.

De pantser trein houdt juist stil tegenover de verbandplaats. Wat wil het grijsgroen geverfde voertuig? Hoe zal het zich thans houden? Vol spanning kom ik naderbij. Was het gisteren of eergisteren geweest, dan zou ik mij wel op een afstand gehouden hebben, omdat het in den omtrek ervan vuur regende. Nu echter is het gevaar voorbij.

1750 Plotseling, terwijl ik voorwaarts ga, opent zich de gepantserde borst van den eersten wagen en uit het monster springt een man als Jonas uit de buik van den walvisch. Een tweede en een derde volgen. De twee eersten zijn officieren, de derde is de machinist. Ik ga op de officieren af en begroet hen. Zij zien er inderdaad uit als wezens, die uit de diepte plotseling in het daglicht komen, bleek, vermoeid en zeer ernstig. Zij vragen of het commando hier is. Neen, dat is meer naar voren. Veel meer wordt niet gesproken. We staan zwijgend te rooken. Dan vraag ik: "Wel kapitein, hoe is het mogelijk, dat gisteren uw luitenant gewond werd?"

1755 De kapitein wijst met zijn oogen de hoogte in en ik zie nu een pantserluik in den vorm van een hoed op den breed gewelf den rug van den wagen. Ik had juist uitgekeken," zei de kapitein, "en, mijn hoofd weder naar binnen getrokken en wilde het luik sluiten, toen de luitenant vroeg ook even te mogen kijken. Toen hij zijn hoofd er uit stak ging een kogel dwars door zijn neus en sloeg hem beide oogen uit." De kapitein zweeg even en zeide toen nog: "Ze hebben speciale revolverkanonnen voor ons meegebracht tegen de kogels, waartegen onze pantserhuid juist nog bestand is. Het

1760 hoofd echter, uit het luik te steken is gevaarlijk. Goeden morgen. Vooruit." Hij en de twee anderen springen in den wagen, de pantserborst gaat toe, twee nieuwe stralen stoom stuiven uit de buik van de locomotief en weer glijdt het gepantserde dier, langzaam spiedend met zijn onguure, ingehouden kracht over de rails..."

1770 **ENGELAND.**

**Strijdvaardige rechtsgeleerden.**

De "Times" bevat — over een geheele pagina — de naamlijst van 1150 procureurs en aanstaande procureurs (articled clerks) die dienst hebben genomen in Kitcheners leger.

1775

**FRANKRIJK.**

**Poincaré te Reims.**

PARIJS, 13 Dec. (Reuter.) President Poincaré heeft een bezoek aan Reims gebracht en den burgemeester en den gemeenteraad hulde gebracht wegens den moed, door hen betoond gedurende het voortdurende bombardement.

1780

**RUSLAND.**

**Gorki als ziekenverpleger.**

Een Hongaarsch advocaat, die als reserve-luitenant tegen de Russen gevochten heeft en gewond is gevangen genomen, schrijft, zoo meldt het "Berl. Tagebl." aan een vriend, dat hij in het reservehospitaal van het Roode Kruis ligt. Dit hospitaal was vroeger de bergplaats van decoraties van het Nationale Theater te Moskou. Daar deelt hij een kamer met een wonden landgenoot en twee Russen. In den brief vertelt hij verder, dat dagelijks een goedig uitziende heer bij de komt, uren lang aan hun bed zit en hun

1785 zijn hulp aanbiedt. Uit zijn trekken stralen goedheid. Een verpleegster vertelde, dat het de beroemde schrijver Maxim Gorki was. De dichter heeft in Moskou zelf een klein lazaret ingericht, waaraan hij zich geheel wijdt.

1790

**ITALIË.**

**Pokken.**

VENETIË, 13 Dec. (Reuter.) Wegens het voorkomen van pokken heeft de burgemeester van Weenen een proclamatie gericht tot de bevolking, waarin hij haar aanspoort zich te laten inenten. Er zijn vaccinatiemarkten ingericht, waar de burgers zich kosteloos kunnen laten inenten.

1800

**ITALIË.**

**Geen wapenstilstand op Kerstmis.**

1805 In aansluiting aan de mededeeling in het ochtendblad, waaruit bleek, dat omtrent het optreden van den Paus tegenstrijdige berichten de ronde doen, volge hier het telegram van den correspondent van de "Tijd" te Rome. Deze correspondent seinde: De "Osservatore Romano" bevat de volgende verklaring: "Eenige bladen hebben bericht, dat Z. H. de Paus het initiatief heeft genomen, om van de oorlogvoerende mogendheden ten minste voor het Kerstfeest een wapenstilstand te verkrijgen. Dit bericht is juist. De Paus heeft inderdaad als bewijs van geloof en eerbied jegens Christus den Verlosser, die voor alles Koning en Vorst des vredes is, en tevens ? een gevoel van mensche-lijkheden en medelijden, vooral ten opzichte van de gezinde der soldaten, zich officieus tot de regeeringen der oorlogvoerende mogendheden te wenden, om te vernemen, hoe zij het voorstel van een wapenstilstand gedurende het feest zouden opnemen. De mogendheden antwoorden met de verklaring, dat zij de verheven bedoeling van het initiatief van Z. H. den Paus op hooge waarde schatten. De meerderheid betuigde haar instemming. Intusschen kon het denkbeeld niet worden verwezenlijkt, daar eenigen meenden, dat zij het practisch niet konden steunen. Aldus ontbrak de eenparigheid in de toestemming, welke noodzakelijk was, om het bevredigende resultaat te bereiken, dat de? het vaderhart des Pausen zoozeer werd verlangd.

1820

**TURKIJE.**

**Het Turksche regime in Beiroet.**

1825 LONDEN, 14 Dec. (Eigen Bericht.) De "Times" verneemt uit Athene dat reeds eenige weken geleden aan de consulaten te Beiroet was verboden verzegelde brieven te verzenden. Het verbod schijnt voornamelijk gericht tegen Italië. Protesten van Griekenland, Italië en de Vereenigde Staten worden verwacht. De v? verklaarde aan de consuls dat onderdanen van neutrale landen, de consuls ingesloten geen vergunning krijgen Beiroet te verlaten.

1830 **ZWITSERLAND.**

**Een Engelsch voorstel?**

1835 De correspondent te Bern van de "Fr. Zeitung" deelt mede, dat het lid van de bondsraad Motta hem verzocht bekend te maken, dat van het verhaal van een conflict met den Engelschen gezant Grant Duff (waarvan in ons ochtendblad van 11 Dec. en ons ochtendblad van 11 Dec. melding werd gemaakt) geen woord waar is. De heer Motta, die bij het twistgesprekken tusschen den gezant en den president van bondsraad Müller tegenwoordig zou zijn geweest) verklaart den Engelschen gezant in geen vier maanden gezien te hebben. Een ander lid van den bondsraad heeft evenmin een twist met den Engelschen gezant gehad.

1840

**EGYPTE.**

**Egypte een sultanaat?**

1845 BERLIJN. 13 Dec. (Bureau Norden.) De "Corriere della Sera: ver neemt uit Kairo, dat de proclamatie van Hoessein Kamel tot sultan van Egypte en Soedan in het paleis te Kairo zal hebben. Men vermoedt, dat de uitroeping nog deze week zal geschieden.

**ZUID-AFRIKA.**

**De opstand in Zuid-Afrika.**

1850 PRETORIA, 13 Dec. (Reuter.) Tot de rebellen, die zich heden hebben overgegeven, behooren generaal Rautenbach, commandant de Jager met 30 man, generaal Krog en de veldkornetten Eksteen en De Busson, allen uit het Senekal-district. De eenige rebel van naam, die in den Vrijstaat is overgebleven, is Conroy, lid van den Provincialen Raad van den Vrijstaat.

1855 **ROEMENIE.**

**De toestand in Roemenië.**

1860 Een groote handelsman te Berlijn die een reis door Roemenië gemaakt heeft en met de voornaamste kringen daar in aanraking is gekomen, deelde, aldus wordt ons van Duitsche zijde gemeld, aan een medewerker van de "Vossische Zeitung" het volgende mede: Het kan geen verwondering weken, dat Roemenië een houding van gewapende afwachting inneemt. Min of meer doen dit alle neutrale staten. Wij weten immers ook, dat de stemming in Roemenië het tweevoudig verbond niet gunstig gezind is. Deze richt zich echter niet tegen Duitschland, maar veeleer tegen Oostenrijk, dat men meent niet te kunnen vergeven, dat het opgekomen is voor een herziening van het vredesverdrag van Boeharest. Door eene zekere pers, die weinig last heeft van gewetensbezwaren, wordt

1865

1870 met het denkbeeld gespeeld een groot Roemenië te vorm met inbegrip van Zevenburgen en de Boekowina. Daar wonen eenige millioenen Roemenen, die op de "bevrijding" wachten. De veel meer vóór de hand liggende gedachte Bessarabie weer terug te nemen doet men af met de bewering, dat dit gebied bewoond wordt door een bevolking, die van de Roemenen vervreemd is.

1875 Hoe staat de regeering tegenover deze stemming? De tegenwoordige koning is evenals zijn voorganger den Duitschers vriendschappelijk gezind. Dit kan men echter niet van het heele hof, ja niet van de heele koninklijke familie zeggen. Ook de stemming in het ministerie loopt uiteen. Duitschgezind zijn de minister-president Bratianu en de aanvoerder der conservatieven Marghiloman. Maar de rest van het ministerie staat den invloed van Fransche sympathieën, waarvoor allerlei moreele gronden zijn. Tot deze ministers behoort vooral Costinescu, de minister van financiën. Zijn anti-Duitsche gezindheid is overigens merkwaardig, omdat hij jaren geleden, lid was van het van de

1880 Banca generala Homana, een met Duitsch kapitaal gestichte instelling. Juist hem geeft men de schuld voor allerlei regeeringsmaatregelen, die een beslist vijandige strekking hebben tegenover het tweevoudig verbond. De uitvoer van petroleum en benzine is geheel verboden. Begrijpelijker is de opheffing van de export van tarwe, omdat de kleine tarwe-oogst dit rechtvaardigt. De oogst van peulvruchten was

1885 daarentegen overvloedig. Toch is de uitvoer van dit artikel verboden, evenals die van haver.

En nu hoore men verder. De regeering had het uitvoeren van erwten, gerst, rogge, mais en gerst toegestaan. Met maïs en gerst uit Roemenië zou Duitschland inderdaad gediend zijn. Toch is dit ondanks het geoorloofde ervan zoo goed als onmogelijk,, omdat de regeering niet toelaat, dat Roemeensche wagons voor dergelijke transporten gebruikt worden. Naar het heet, omdat het wagenpark gereed moet staan voor de mobilisatie. Buitenlandsche wagens konden dit verhelpen, maar men stelt aan het binnenkomen van deze wagens onoverkomelijke moeilijkheden in den weg. Slechts die wagons, die met importgoederen binnen komen, staan ter beschikking.

1895 **Nederland en de oorlog.**  
**De Vluchtelingen te Sluis.**

Eén onzer verslaggevers seint uit Sluis:  
Met het oog op de voorgenomen verplaatsing van de alhier vertoevende Belgische vluchtelingen bracht de Regeeringscommissaris heden een bezoek aan Sluis.  
1900 Naar ik verneem, doen zich een zestal gevallen van roodvonk voor, reden waarom het niet onmogelijk is, dat de verplaatsing naar Nunspeet voor onbepaalden tijd wordt uitgesteld.

1905 **Nederland en de oorlog.**  
**De vluchtelingen.**

Men schrijft ons uit Vlissingen:  
Zondagmorgen heeft de Belgische Minister van Landbouw en Openbare werken Floris Helleputte met eenige Belgische staatsambtenaren een bezoek gebracht aan Vlissingen, ten einde de Belgische vluchtelingen aldaar op te zoeken. In de verschillende asyls rondgeleid door den commissaris van politie, den heer Gasinjet, heeft hij vele der réfugées toegesproken en zeer belangstellend naar hen geïnformeerd, terwijl hij hun moed insprak. Vooral in de Belgische loodsensociëteit heeft de minister geruimen tijd vertoefd en aan het bestuur dier sociëteit zijn dank betuigd voor alles, wat het in deze dagen van smart voor zijne ongelukkige landgenooten heeft gedaan. Bij zijn vertrek waren in de Groote sociëteit vele Belgische loodsen uit Vlissingen en vele uitgewekenen, die "three cheers" op Hun Minister uitbrachten, waarvoor de heer Helleputte zijn hartelijken dank betuigde. Het was velen réfugées aan te zien, dat zij onder den indruk waren van de vriendelijke woorden van dezen bewindsman, die zeker bij velen te Vlissingen in aangename herinnering zal blijven. Des middags vertrok de Minister naar Den Haag.

**Spionnevrees.**

Men schrijft uit Kampen aan de Zw. Ct.:  
1925 Dat ook aan de overzijde van den Atlantischen Oceaan de spionnevrees tot dwaze verdenking aanleiding kan geven, bewijst de tragi-komische ervaring van onzen oudstadgenoot, den 22-jarigen A. van der Boom. Met zijn vriend, den heer J. Weis, eveneens Hollander, had hij, zonder het te vermoeden, ernstige verdenking op zich geladen. Beiden werden als Duitse spionnen beschouwd en op dien grond in hun woonplaats Zuider Niagara Falls gearresteerd, toen zij een Presbyteriaansche kerk binnengingen, waar voor hun vertrek naar New-York - en naar das grosse Vaterland, zooals autoriteiten vreesden - afscheid wenschten te nemen van een vriendenclub.

## Naspeuringen van Paul Theelen: 14 december 1914

- 1935 Bij het voorloopig onderzoek kreeg men al dadelijk den indruk, dat men een goede vangst had gedaan. Had men op den heer Van den Boom niet het Deutsche Witboek gevonden en zei dat feit niet genoeg?  
Nu wil het geval, dat zoowel de heer Van den Boom als de heer Weis zeer bekende figuren zijn in Zuider Niagara Falls en daar een goeden naam hebben. Hun arrestatie verwekte dan ook heel wat verbazing en opschudding. Wie had ooit in deze twee degelijke jongemannen Deutsche spionnen vermoed?
- 1940 Intusschen, men had hen nu vast en men zou met deze "Hollanders van Deutsche afkomst" wel eens afrekenen.  
Een nader en nu minutieus onderzoek had plaats en bewees, dat overdreven spionnenvrees den militairen autoriteiten weers eens parten had gespeeld. Van den Boom en Weis "bleken geen Hollanders van Deutsche afkomst" te zijn, maar Hollanders pur sang. Hun reis naar New-York beoogde geen repatriëering, allermint naar das grosse Vaterland. Beiden gingen naar een hoeve in de buurt van New-york, door den heer Van den Boom aangekocht.
- AVONDBLAD. Tweede Blad.**
- 1950 **Van Dag tot Dag.**  
**Van Jerusalem naar het Suezkanaal.**  
Hier heb ik voor mij liggen een menigte brieven en een stapel uitknipsels uit Deutsche, Engelsche en Fransche dagbladen, betrekking hebbende op de Turksche bedreiging van Egypte en het Suezkanaal.  
1955 Dit gedeelte van het oorlogsterrein raakt nauw onze Nederlandsche belangen. Daarom vroeg ik om inlichting, en spoorde ik ? alle berichten die er over gegeven werden. En nu deel ik mede wat ik vinden kon.
- 1960 Ik begin met te vertellen den indruk welken dit alles mij gaf. Ik geloof dat het Suezkanaal en Egypte weinig gevaar loopen. Wel worden op Duitsch bevel en onder Deutsche leiding door de Turken alle krachten ingespannen en worden de Benoussi en gewapende Bedouïnen-stammen tegen de Christenen in Egypte aangevoerd, maar een onderneming tegen Egypte zou zeer groote krachten eischen wilde ze slagen.
- 1965 Natuurlijk wordt door zulke bekwame militairen als de Duitschers zijn de eerste aandacht aan de verkeerswegen geschonken. Het woord van den hertog van Wellington: "geef mij wegen, wegen, wegen," geeft ook hun overtuiging weder. Daarom zijn Deutsche ingenieurs bezig voor de Turken een militairen spoorweg te bouwen van Maan naar het Suezkanaal. Maan ligt aan den spoorweg van Damascus naar Medina op het punt dat het dichtst bij Suez ligt. Maar het gevaar waarmede troepen dreigen, welke te eenigen tijd langs dien nu gebouwden spoorweg vervoerd zouden worden, achten de Engelsche van weinig beteekenis.
- 1970 Zij hebben een krijgsmacht, bijeen in Egypte bestaande uit Britsche mariniers, territorials, Indische geregelde troepen, vrijwilligers uit Ceylon en de hulpstroepen uit Australië. En deze, gelooft men, dat geheel bij machte zullen zijn de gemeenschap tusschen Indië en de Middellandsche Zee beschermen.
- 1975
- Turksche troepen en Bedouïnen, die Egypte willen aanvallen, moeten uit Palstina, over het schiereiland van de Synaï dwars door de woestijn naar de Roode Zee opmarcheeren. Daarom zijn in Jerusalem en Damascus een 120.000 man der Turksche troepen samengebracht. De Turken hebben beslag gelegd op al de gebouwen en inrichtingen door Fransche en Engelsche Christenen opgericht en onderhouden. Ze hebben troepen gelegerd in het klooster van Notre Dame te Jerusalem, in een groote Fransche school en in de pastorie der Episcopaalsche Kerk. De christenen hebben nu trouwens overal in Turkije veel te lijden en ik lees hoe het Vatikaan zeer treurige berichten ontving van de Lazaristen, de Christelijke broeders en de Assumptionisten, die in Italiaansche stoombooten naar Egypte pogen te ontsnappen, maar al hun eigendommen, die den arbeid van vele eeuwen vertegenwoordigen, in de handen der Turken moesten achterlaten. Daartoe behooren gasthuizen en scholen waarin honderdduizenden leerlingen werden opgevoed.
- 1980
- 1985
- 1990 In Palestina hebben zij en de Joden het ergst lijden.
- Doch de troepen, waarvan ze nu zooveel nadeel ondervinden, zullen uit Jerusalem en Damascus niet veel vermogen tegen het leger dat Egypte verdedigt, en niet overrompeld kan worden.
- 1995 Britsche vliegers kruisen voortdurend het schiereiland van de Synaï en waarschuwen als de vijand zich verzamelt en nadert. Nooit is Egypte uit die richting met goed gevolg aangevallen. De weg langs zee, welken Napoleon koos toen hij uit Egypte



## Naspeuringen van Paul Theelen: 14 december 1914

- 2000 terugtrok, wordt bestreken door Fransche en Engelsche oorlogsschepen, en is onbegaanbaar voor een leger van eenige groote. Verder zijn er twee wegen door de woestijn. De eene loopt van de kust naar Ismailia en de ander gaat via Akaba, dwars door het schiereiland van de Synai. Bronnen zijn schaarsch en op grooten afstand van elkander, terwijl ze bovendien weinig water bevatten en spoedig uitgeput zijn.
- 2005 De Turken zouden voor het vervoer van voedsel, water, ammunitie en geschut de meest ontzaglijke bezwaren te overwinnen hebben, zelfs als er geen vijand was, die hen bestoken zou.
- 2010 Indien zij zoo ver als het Suezkanaal doordrongen, zouden zij Port Said versterkt en veilig tegen een overrompeling vinden. Van Port Said gaat het Kanaal twintig mijl ver zuidwaarts langs het oostelijk uiteinde van het meer Menzala, dat water ontvangt uit het Delta van den Nijl en overstroomd kan worden met Middellandsche Zee-water. Het land daarlangs maakte eens een deel uit van het meer, en wordt door dijken beschermd. Die zijn nu doorgebroken en het land, laag gelegen als een polder, werd over een breedte van 5 mijlen onder water gezet. Voor wie Egypte uit Klein-Azië willen naderen is dit een hinderpaal, gelijk aan die, welken de Duitschers te Ypres vonden en vinden.
- 2015 Van het Egyptisch leger of de Egyptische bevolking schijnt geen gevaar de verdedigers van het kanaal te bedreigen.
- 2020 Generaal Maxwell, die opperbevelhebber is, noemt het Suezkanaal "safe from attack". Het Egyptische leger wordt niet gebruikt tegen de Turken, maar het blijft loyaal aan zijn Britsche officieren. Evenmin als de bevolking zou het liever onder Turksch bewind komen dan onder Britsch protectoraat blijven. Het land zal, van Turkije verlost, onder protectie van Engeland een eigen vorst ontvangen en tot zelfregeering zich verder ontwikkelen. En naar Turkijes bewind zal geen Egyptenaar terug verlangen.
- 2025 De bevolking heeft eenig geheugen. Ik schreef weleer in *De Gids* de geschiedenis van generaal Gordon, die den Soudan van Turksch wanbeheer en slaven jagers bevrijdde. Het afschuwelijk schrikbewind der Turken leerde ik toen kennen, en gelijk een Egyptisch officier tot den correspondent van *The Daily Chronicle* zeide: "Er zijn in ons land nog een groot aantal menschen, die niet vergeten zijn wat de heerschappij van den Turk beteekende op de oevers van den Nijl."
- 2030 De Egyptenaren zijn over het algemeen geen dweepzieke Muzelmannen, maar bovendien beschouwen zelfs vele geloovigen "een heiligen oorlog", een "Jehad", thans een dwaasheid, een onmogelijkheid, daar de Turken dien willen voeren met behulp der twee christenmogendheden van Duitschland en Oostenrijk. Wat beteekent een verdelgingskrijg tegen alles wat christen is als die strijd gestreden moet worden met den overwegenden bijstand van christenrijken?
- 2035 Het prediken van den *Jehad* heeft nog dit gevaar, dat zulke woeste opwinding tegen de christenen wel vat heeft op de Bedouinen en op de stammen, die in Tripoli de Italianen bestrijden. Indien iets de Italianen tegen de Duitschers en hun bondgenooten de Turken in het veld zou voeren, dan is het de opruiing van de Arabieren in Tripoli, welke nu door den *Jehad* plaats grijpt.
- 2040 Het prediken van den *Jehad* heeft nog dit gevaar, dat zulke woeste opwinding tegen de christenen wel vat heeft op de Bedouinen en op de stammen, die in Tripoli de Italianen bestrijden. Indien iets de Italianen tegen de Duitschers en hun bondgenooten de Turken in het veld zou voeren, dan is het de opruiing van de Arabieren in Tripoli, welke nu door den *Jehad* plaats grijpt.
- 2045 Alles te zamen genomen schijnt het gevaar dat Egypte en het Kanaal loopen niet groot. Een aanval of muiterij, van een zeker aantal dweepzieke mannen is steeds mogelijk, maar het is te betwijfelen of Turkije, zelfs als het dit vermocht, geheel Europa zou willen krenken door de onzijdigheid van het Suezkanaal aan te randen.
- 2050 In de *Kölnische Zeitung* lees ik de volgende opmerkingen van een correspondent, die de courant in 1882 in Egypte vertegenwoordigde en de eenige correspondent uit den vreemde was, die in het Britsche hoofdkwartier werd toegelaten. Van de vooruitzichten der Turken in Egypte sprekend zegt hij, dat het, daar zij de macht op zee niet bezitten, bezwaarlijk voor hen zou zijn het Suezkanaal onder hun controle te brengen. Plaatselijk nadeel zou hier en daar kunnen worden toegebracht door dynamietbommen en granaten door vliegers geworpen, welke aardverschuivingen in het kanaal zouden veroorzaken, en door schuiten met steenen geladen, die men zou kunnen laten zinken om de vaartgeul te verstoppelen.
- 2055 "Maar ik twijfel," gaat hij voort, "of de Turken, die hun goede verhouding met de onzijdige mogendheden op prijs stellen, den grooten waterweg zouden willen beschadigen. Om aan Fransche en Britsche schepen de doorvaart te beletten zouden ze een groot gedeelte van het kanaal in hun macht moeten hebben, en alles zou afhangen van het aantal troepen en kanonnen, welke zij daarvoor beschikbaar hebben."
- 2060 Maar de correspondent moedigt de Turken niet aan met de gedachte dat dit gemakkelijk

- 2065 zou zijn. Engeland zou het met alle macht beletten, en het heeft de beschikking over den spoorweg.  
"In de Deutsche dagbladen lees ik," schrijft hij, "dat de Turken twee wegen hebben om het Suezkanaal te bereiken, den karavaanweg door de woestijn, welken de pelgrims steeds gebruiken, en die tot bij Suez loopt, en den noordelijken weg, langs welken de telegraaflijn van Jaffa naar El Kantera en Ismailia loopt. De laatste zou de beste voor de Turken zijn, daar hij niet zonder bronnen is, en door enkele plaatsen gaat waar palmen groeien."  
2070 Maar optimistisch toont hij zich ook niet over dezen weg.
- 2075 Intusschen blijft Palestina de wapenplaats voor de Turken. Turksche soldaten hebben de gebouwen van het Crédit Lyonnais te Jerusalem bezet, en de hand gelegd op 75.000 franken, die daar nog waren. Voedsel is schaarsch en er is zoo goed als geen geld in omloop. De toestand is er verergerd sinds ik een week geleden er over schreef, en naar ik opmaak uit de verspreide en natuurlijk zeer onvolledige berichten zijn de Joden er nog erger aan toe dan de Christenen.  
2080 Mij is gevraagd of ik weet hoe hun hulp gezonden kan worden, nu schier alle verkeer over zee is afgesneden.  
Ik weet dit niet.  
Een correspondent die zich toekent "een Jodinetje", zond mij een muntje van tien gulden, met verzoek dit aan een commissie te zenden, die voor de Joden van Palestina in oorlogstijd giften zou willen verzamelen. En zij schreef er bij:  
2085 "Mocht zich geen commissie voor vermeld doel vormen, wilt u dan zoo goed zijn de tien gulden aan de *Joodsche Invalide* te doen toekomen."  
Daar zulk een commissie niet bestaat, heb ik het muntje aan *De Joodsche Invalide*  
2090 gezonden met dank aan de schenker voor haar liefdevol denkbeeld.

#### **BEURS EN NIJVERHEID.**

##### **Handel**

##### **In koffie tusschen Frankrijk en Nederland.**

- 2095 Hieromtrent schrijft het "Bulletin de Correspondance" te Havre o.a. het volgende:  
Wel is waar zijn door de Fransche regeering nog geen bepaalde maatregelen genomen, doch den koffiehandel worden alle mogelijke kleine moeilijkheden in den weg gelegd, terwijl een algeheel uitvoerverbod wellicht binnenkort te verwachten is. Welke redenen rechtvaardigen een dergelijken maatregel?
- 2100 Alleen dit, dat Holland veel koffie te Havre koopt. Doch Holland is een neutraal land en kan zijn aankopen door onweerlegbare argumenten motiveeren.  
Inderdaad heeft Holland ten gevolge van den oorlog sedert den aanvang der campagne, t.w.l. Juli, tot 30 November l.l. niet meer dan 425,000 balen kunnen importeeren tegen 1,030,000 balen in 1913, terwijl de afleveringen gedurende hetzelfde  
2105 tijdsverloop 895,510 balen bedroegen tegen 828,820 balen in 1913.  
Holland heeft dus in slechts vijf maanden reeds 600,000 balen minder geïmporteerd dan in 1913. Maar – zegt men – als Holland koffie te Havre koopt, geschiedt dit om die weder aan Duitschland, dat slecht voorzien is, te kunnen verkoopen. Het dient evenwel nog bewezen te worden, dat Duitschland werkelijk koffie noodig heeft. Immers de  
2110 voorraad in Duitschland bedroeg 1 Juli: Hamburg 2,062,000 balen, Bremen 124,000 balen, bijéén 2,186,000 balen; voorraad te Antwerpen 1,020,000 balen, alles te zamen 3,206,000 balen.  
Daarentegen bedroegen de jaarlijksche consumptie en afleveringen in Duitschland: 1913 consumptie 2,725,000 balen, afleveringen 3,790,000 balen; 1912 consumptie 2,985,000  
2115 balen, afleveringen 3,454,000 balen; 1911 consumptie 3,020,000 balen, afleveringen 3,479,000 balen.  
Bovengenoemde voorraad is dus voldoende voor een jaar consumptie, en uit de cijfers der afleveringen in verband met de cijfers der consumptie blijkt tevens, dat Duitschland jaarlijks 1 miljoen balen aan andere landen aflevert. Deze afnemers moet  
2120 Duitschland thans missen, en juist van dit debiet moet Frankrijk zich volgens de regeering meester maken, zonder dat daartoe de middelen verschaft worden, want Havre mist geregelde stoomvaartverbindingen met de havens van Noord-Europa.  
Holland heeft deze verbindingen evenals Engeland. Kan men er dezen beiden landen een verwijt van maken, dat zij dien handel naar zich toe trachten te trekken?
- 2125 Daarenboven dient gelet te worden op het feit, dat de verschepingen van Rio en Santos naar Europa, buiten Frankrijk, Duitschland, Oostenrijk, Holland en België sedert 1 Juli 1,021,000 balen hebben bedragen tegen 600,000 balen in 1913.  
Het zou daarom gewenscht zijn in plaats van den export van koffie te verbieden, deze integendeel zooveel mogelijk te bevorderen en wel voornamelijk door het instellen van  
2130 geregelde stoomvaartverbindingen. De afnemers, die thans door den oorlog genoodzaakt

worden, zich aan de Fransche markt te voorzien, zullen dit ook na den oorlog blijven doen.

**Schuldvorderingen via Nederland.**

- 2135 De "Norddeutsche Allgemeine Zeitung" schrijft:  
Naar wij vernemen trachten Engelsche firma's het Duitsche verbod van betalingen naar Engeland te ontduiken, tegen Duitsche firma's, die in een neutraal land en in het bijzonder in Nederland een filiaal bezitten, een gerechterlijken eisch tot betaling in te stellen. Of een dergelijk optreden juridisch geoorloofd is, is nog de vraag en
- 2140 men kan rustig afwachten of de Nederlandsche rechtbanken zich zullen inlaten met dergelijke eischen. Waarschijnlijk lijkt dit niet, maar or bestaat voorloopig daarover nog geen materiaal. Mocht echter blijken, dat men dergelijke vervolgingen in het neutrale buitenland kan instellen, dan kan men Duitschen schuldeischers van Engelsche en Fransche firma's slechts den raad geven den zelfden weg te gebruiken on
- 2145 ook Fransche en Engelsche firma's, die in het buitenland filialen hebben, aan te klagen. Deze maatregel zou dus niet alleen strekken tot nadeel voor de Duitsche belangen.